

Tiwei Mitik Kewisik Ken Mit Ne Isrel - Hibu Menmen me tiwei ik

Krais keteiknai God hirak kire mekak 1:1-3

Krais luwe kinin mit ensel 1:4-2:18

Krais luwe kinin Moses ketike Josua 3:1-4:13

Krais luwe kinin mit pris 4:14-7:28

Him me Krais hiram minin him enipaa God
kewet Moses em 8:1-9:28

Hemkre me Jisas minin hemkre me bulmakau,
ehiram mesak menmen enum maiu 10:1-39

Haiu mit han ekitet Jisas haiu emnakin tokim
eemisesim 11:1-12:29

Him me menmen mit ne weiwik me God ehir
nanisesim 13:1-19

Him mikaru 13:20-25

*God Nikan kirak kekrehir ke Haai kirak ketpai
him mirak*

¹ Nipaa enum eik me wi ham yapirwe, God katip mit profet him mirak kenipi hir nityak. Nepei au, hirak keriuweti nan natip maamrer him mirak. ² *Te in ek, wi kerek ti nepei au mamisi, God kewepaiyapir him mirak keriuwe menmen Nikan kirak ketpim. God epei kehimitanek hirak kakwetiwek menmen mirak yapirwe. Nipaa God katip Nikan kirak te hirak kises him mirak hirak Nikan kirak menmen yapirwe mau ti mau nepni, mar ke Haai kirak

* 1:2 Sam 2:8; Mt 21:38; Jo 1:3; Kl 1:16

hanhanem. ³ *Nikan kirak Jisas keteiknai menmen iuwe me God merh^he mire tipar meteiknai himⁿ kiau kentar han kirak kerekek kire God. Hirak him mirak iuwe menip menmen yapirwe hiram mises han kirak te hirak naanmipre menmen yapirwe mau merer wit wit. Hirak hirekes kaa kentar nu tentarakit kesak menmen enum mekre han ke haiu mit. Epei au, hirak ken kau wit kerek God Mitik Iuwe kewiyen, hirak kau menep his yaaim mirak kerek mit iuwe naanmipre menmen yapirwe hir newi.

Nikan ke God kinin mit ensel

⁴ *Jisas kau menep his yaaim me God kerek mit iuwe newi. Mar im God epei keteiknai hirak kirakek hirak kinin mit ensel kar ke niuk kerek God kewetiwekem hiram minin niuk me mit ensel. ⁵ *Niuk mirak iuwe minin niuk me mit ensel mentar nipaa God ap katip mit mirak ensel kar ik:

“Petepin hi hehimitenit ti are nikan kai.” God keteipim pike ketpim kar ik:

“Maain hi ahu are Haai kirak, hirak kaku kakre Nikan kai.” God ap katip me mit ensel mirak au. Hirak katip me Nikan kirak Jisas kerekek. ⁶ *Kerek wi nipaa God kakriuwet Nikan kirak iuwe mitik kaknen ti ik, hirak keteipim pike ketpim kar ik:

“Yi mit ensel nai yi eiwenipi niuk mirak.”

⁷ *Hirak katip me mit ensel kar ik:

---

* **1:3** 2Ko 4:4; Ap 2:33-34; Kl 1:15; Hi 8:1   * **1:4** Fl 2:9   * **1:5**
 Ap 13:33; Hi 5:5; 2Sml 7:14; Sam 2:7   * **1:6** Ro 8:29; Sam 97:7
 * **1:7** Sam 104:4

“Hi herekyor h̄ir n̄riak menmen mai waswas nar ke n̄ime, h̄ir nan̄iwaank menmen ap mises han kai au nar ke si merh̄ihe.” ⁸*Te h̄irak kat̄ip me N̄ikan k̄irak kar ik:

“Ti are hi God ti M̄it̄ik Iuwe naanm̄ipre menmen yap̄rwe tipmain tipmain enum eik. Ti tewen naanmamre menmen mit ti h̄ir̄iakem yaaim yaaim.

⁹ Ti hanhan heriuwe menmen yaaim, ti au han enuk heriuwe menmen enum, te ti M̄it̄ik Iuwe, hi God kit hi ehim̄itanit ti iuwe ti han yaaik ehin̄n m̄it̄ yap̄rwe.” ¹⁰*God p̄ike kat̄ip keteipim kar ik:

“Ti M̄it̄ik Iuwe n̄ipaa enum eik ti h̄ir̄iak t̄i metike nepni meriuwe his mit.

¹¹ Maain t̄i ik ketike nepni h̄iram mam̄iwaank mam̄it te ti au. Ti ehu eh̄it tipmain tipmain enum eik. Mar ke m̄it̄ neriuwet laplap ere enum h̄ir new̄irem, maain t̄i ketike nepni h̄iram mamweik̄n his mam̄irem.

¹² *Mar ke m̄it̄ nenep laplap enum tokim new̄irem h̄ir neit ham yaaim neriuwetem, te ti eh̄it t̄i ketike nepni enum ti ew̄irem em̄it, ti enip meiyam yaaim em̄ikreh̄ir m̄iram. Ti h̄irekes au, ti ehu apar ke in ek ti h̄irekes hep̄u. Ti ap te eweik̄nhis are menmen enum tokim au. Ti ehu tipmain tipmain enum eik.” ¹³*N̄ipaa God kat̄ip kar ik:

---

* **1:8** Sam 45:6-7   * **1:10** Sam 102:25-27   * **1:12** Sam 22:22

* **1:13** Sam 110:1

“Ti ehu menep etikewa eno menep his mai yaaim kerek mīt iuwe newi, ti ehu ere hi enep mīt enun nepan ni enip enepi.”

God hīrak ap katip hīm im men mīt ensel au. Hīrak katip Nīkan kīrak em keremem. ¹⁴ *Te mīt ensel hīr nīre mekam? Hīr nīre hīmīn hīr nīriak menmen God ketpor, hīrak keriuweti nanino nanriakem nankaap mīt miyapir kerek hīrak hanhan kaktorhis nanu nantikerek.

2

God hīrak kakikepai kaktaihis-Menmen im hīram iuwe

¹ Nīkan ke God Jisas hīrak Mītīk Iuwe kinīn menmen yapirwe, te haiu emises wīsenum menmen kerek nīpaa haiu memtewem te haiu ap emnaaiwir hīm im emweikīn sip emwetiwem au emit! ² *Nīpaa God katip mīt ensel nīrak hīm mīrak. Hīr netiwem netpim newepyapir mīt em. Menmen nepei man mar ke nīpaa hīr netpim. Mīt kerek neweikīn sip newet hīm yaaim me God, hīr nises menmen enum God kakrekyor enum mamair ke hīr nīriak menmen enum. ³ *Te haiu emweikīn sip emwet hīm iuwe me God kakikepai kaktaihis, te haiu ap te mamnopīn mamkeipīn menmen enum God kakriak mīt enum em taau. Nīpaa Mītīk Iuwe Kraīs hīrekes kinīn kewepyapir God kaktaihis. Nepei au, mīt kerek nemtau hīm mīrak hīr nisesim, hīr netpai nar ik: “Hīm im ap me

* **1:14** Sam 34:7, 91:11 * **2:2** Ga 3:19 * **2:3** Hi 10:29, 12:25

memitetp̄n au. Hiram h̄m yaa'im." 4 *God h̄irekes keteik̄n h̄m m̄r h̄ram yaa'im keriuwe menmen yaa'im h̄rak k̄r̄iakem k̄kaap m̄t keriuwerem. H̄rak k̄r̄iak menmen im metike h̄rak keriwet God h̄m̄n yaaik h̄rak kises han k̄rak kan kewet m̄t menmen m̄rak yaa'im.

Jisas keweik̄n his k̄re m̄t ik h̄rak kekepai kak-taihis

5 Haiu mat̄p me t̄i ham maain God kakriakem mamnen m̄t kerek nisesik h̄r nanwik. God ap kehimitan m̄t ensel h̄r naanm̄prewem. 6 *Au, h̄m me God kerek m̄t ik hak kewis̄m mau t̄iwei Sam h̄ram mat̄p mar im:

"God haiu m̄t m̄re mekam te ti han tewen̄nai naanemprai? Haiu au enun wein̄n.

7 Me w̄i yinam te ti herekyei haiu enun te m̄t ensel h̄r nin̄nai h̄r iuwe. Ti ewetai menmen m̄t iuwe net̄wem te haiu niuk maiu iuwe.

8 *Ti ehimitenai haiu mamin̄n naanmamre menmen m̄t yap̄rwe."

H̄m h̄ram m̄t ik ik epei kewis̄m mat̄p haiu m̄t mamin̄n naanmamre menmen yap̄rwe. Menmen miut̄p ap te mamin̄nai taau. Te in ek haiu ap min̄n naanm̄pre menmen wen au. 9 *Te in ek haiu mertei menmen me M̄t ik Jisas. N̄paa me w̄i yinam Jisas kau t̄i ik God k̄r̄iak Jisas au m̄t ik wein̄k, te m̄t ensel h̄r iuwe nin̄nek. In ek God k̄r̄iakek h̄rak k̄re M̄t ik Iuwe keit menmen m̄rak iuwe kentar Jisas kaa kekreh̄r kiau te God kakriak haiu m̄t menmen yaa'im kakriuwe

* 2:4 Mk 16:20; 1Ko 12:4, 11 * 2:6 Sam 8:4-6 * 2:8 1Ko 15:27

* 2:9 Fl 2:8-9

menmen im Jisas k̄riakem. ¹⁰ *H̄iram yaa'im te h̄irak God kerek haai ke menmen yap̄rwe h̄irak k̄riak menmen yap̄rwe h̄irak kenip Jisas h̄irak m̄it̄ik yaaik w̄isenuk keriuwe menmen enum mak̄ip. Marim God k̄riak Jisas yaaik te h̄irak kak̄riyei haiu m̄it̄ haiu mamre n̄ikerek ne God haiu mam̄it̄ menmen m̄irak yaa'im. ¹¹ *Jisas kesak menmen enum haiu m̄it̄ m̄ir̄iakem te haiu m̄ire yaa'in. H̄irak ketikewai haai kiut̄ip, te h̄irak ap̄ ȳnk enuk kat̄ip haiu “k̄ikrek n̄irak.” ¹² H̄irak kat̄ip kar ik:

“God hi tewen awepyap̄r niuk mit̄ at̄ip k̄ikrek nai yem. Me n̄im̄n ke m̄it̄ yap̄rwe nererik n̄ises h̄im̄ mit̄ hi eine henye awen̄pi niuk mit̄.” ¹³ *Te h̄irak wen kat̄ip kar ik:

“Hi han ekitet h̄im̄ me God hi ehisesim.” H̄irak p̄ike kat̄ip kar ik:

“Hi hepu in etike k̄ikrek yap̄rwe God epei kewetori.”

Jisas keweik̄inhis k̄ire m̄it̄ik te h̄irak kekepai haiu m̄it̄

¹⁴ *Haiu m̄it̄ miyap̄r Jisas kat̄ip haiu k̄ikrek n̄irak haiu m̄ire ȳnk, hemkre o hemik, te h̄irak h̄irekes keweik̄inhis k̄ire haiu m̄it̄ te h̄irak kaa kewaank Seten kerek k̄riak haiu m̄it̄ haiu mami. ¹⁵ H̄irak k̄riakem te haiu m̄it̄ yap̄rwe n̄ipaa haiu m̄inaain te mami mamno mam̄r God, maain haiu ap̄ te mamnap̄n mei taau. ¹⁶ *H̄irak ap̄ k̄riak menmen k̄ikaap m̄it̄ ensel au. H̄irak

---

* **2:10** Ro 11:36   * **2:11** Mt 25:40; Mk 3:35; Jo 20:17   * **2:13**
 Ais 8:17-18   * **2:14** Jo 12:31; 1Jo 3:8; Rev 12:10   * **2:16** Ais
 41:8-9

kiriakem kekepai haiu mit nepenyerer ne Ebraham. ¹⁷ *Te hirak Jisas keweikin his kar ke haiu mit kikrek narak hirak kire mitik kerekek. Hirak keweikin his kire mitik te hirak kiriak menmen me God kire mitik iuwe pris kerek hanhan keriuwe mit hirak kiriakem werek werek. Hirak kiriak menmen yaaim keiyim kesak menmen enum me haiu mit yapirwe. ¹⁸ *Hirak yaaik te hirak kakikaap mit wen nanises God werek werek wi menmen enum mamnen mamwaanki. Hirak kakikaap mit kakintar nipaa menmen enum man mewankek te hirak ap keweikin sip kewet God au.

3

Jisas wisenuk kinin mitik Moses

¹ *Nai yinan kerek God keit wit kirak kehimiteni te yi yisesik yayit menmen mirak, yi han ekitet Jisas werek werek. Hirak hirekes God keriuwetek kire Aposel hirak kan kewepyapir him mirak, hirak kiriak menmen mire mitik Hetpris, haiu mit misesik matip mit han ek. ² *God kehimitanek hirak kiriak menmen mirak te hirak kiriakem kisesim werek werek, kar ke nipaa mitik Moses kiriakem kisesim kau ninin ke mit miyapir ne weiwik me God. ³ Mitik Iuwe ik Jisas God kewisik hirak keit niuk mirak wisenum kinin niuk me Moses kire mitik kime winak yaaik keit niuk mirak iuwe. Winak au, hirak kepu weinim. ⁴ Winak yapirwe ap te mamime hiremes taau. Mit keriyen nimaam, te

* **2:17** Fl 2:7; Hi 2:14; 1Jo 2:2, 4:10 * **2:18** Hi 4:15 * **3:1** Hi 4:14, 6:20, 7:26, 8:1, 9:11 * **3:2** Nam 12:7

God kinin kentar hirak kiriak menmen yapirwe.
⁵ *Moses kiriak menmen me God ninin ke mit miyapir ne weiwik mirak. Hirak kire wok mitik kiriak menmen me mitik iuwe kirak. Hirak kewepyapir menmen God katip maain hirak hirekes kakriakem. ⁶ *Krais hirak au. Hirak Nikan ke God kerekek, hirak kiriak menmen me God werék werék. Hirak Mitik Iuwe kinin naanmipre mit miyapir ne weiwik me God. Haiu mamu mamre mit miyapir ne weiwik me God te haiu wen han tokik emu emimerir Mitik Iuwe kanen kaktaihis o au en, taau.

Mit ap nises him me God ap te nanu werék werék taau

⁷ *Haiu emimtau him kerek God Himin Yaaik ketpaiyem emintar haiu ne weiwik miutip mirak. Hirak katip kar ik:

“Petepin kerek yi yemtau God ketpi menmen,
⁸ *yi ap paan tokik (o eiyinke perkenum) eiweikin sip eiwetiwem au emit! Yi ap eiyises menmen me nipaa maamrer niau nirakem neweikin sip newet God me wi hir nepu wit tenhaan weinik mit ap newi. Hir han enuk nari han kirak nenipiwék han enuk keriuweri.” ⁹ God katip kar ik:

“Maamrer ni neit wit ik hir nari han kai enuk te hir nir menmen hi hirakem me 40 tito, te hir au, hir neweikin sip neweto. ¹⁰ Hir nenipa hi han enuk heriuweri te hi hatip har ik:

* **3:5** Nam 12:7   * **3:6** Kl 1:23; Hi 3:14   * **3:7** Sam 95:7-11

* **3:8** Eks 17:7; Nam 20:2-5

‘Hir hekrit hekrit hir nises menmen ham enum mekre han kir. Hir au, hir nepitari menmen hi hetpim hir ninapen nisesim.’

11 *Hi han enuk heriuweri te hi hatip him iuwe har ik:

‘Hi ap ewisi hir naninen nanu wit kerek hi ehim+tenor hir nanino nani, ap nanino ein ein au.’ ”

Haiu ap emweik+n sip emwet him me God emir ke nipaa hir mit ne Isrel niriakem emi+

12 Nai yinan, yi naanmamre hiras te yi mit ap te eiriak han ki enuk yi eiweik+n sip eiwet God kerek kakpau kakpeit nipaa ere in te maain hirak kaku tipmain tipmain enum eik. 13 Wi yapirwe God katip hiram mire “petepin” yi hekrit hekrit einak+nan hitokim eikapan han tokik eiyu te yi ap eiwis menmen enum mamri han ki memitip+n te yi eiweik+n sip eiwet God au emi! 14 *Yi eikapan eiy+ntar nipaa haiu mit memtau him me Krai. Haiu emisesim ere maain haiu mami te haiu mantikerek mamu han kiutip haiu mit mamit menmen mantikerek. 15 *Haiu mertei him im wen mepu hiram matip mar im:

“In ek yi yemtau him me God kak+piyem yi ap einak+n tokim eiweik+n sip eiwet him mirak mar ke nipaa maamrer ni niriakem.” 16 *Neim+n nemtau him God ketpim te hir ap nisesim au, neweik+n sip newet+wem? Mit miyapir kerek Moses keriyei keriken ninaaiwir wit Isip. 17 *God

* 3:11 Nam 14:21-23 * 3:14 Hi 3:6 * 3:15 Sam 95:7-8; Hi 3:7-8 * 3:16 Nam 14:1-35 * 3:17 1Ko 10:10

h̄irak han enuk keriuwe neim̄in me 40 tito a? H̄irak han enuk keriuwe m̄it miyap̄ir n̄ir̄iak menmen enum te h̄ir naa neit wit tenhaan wein̄ik m̄it ap nei newi. ¹⁸ *N̄ipaa God kat̄ip h̄im iuwe kar ik: “H̄ir ap nan̄inen nanu wit Keinen kerek hi hehim̄itanek h̄ir nanwiyen ap nan̄ino ein ein au,” h̄irak kat̄ip karik h̄irak kat̄ip me neim̄in a? H̄irak kat̄ip me m̄it ne Isrel kerek neweik̄in sip newet̄iwek. ¹⁹ Te haiu mertei h̄ir ap nen nau wit kerek h̄irak epei kehim̄iteni h̄ir nanwiyen nentar h̄ir ap nises h̄im m̄irak werek werek au.

4

Haiu naanmamre h̄iras te haiu emu emtike God

¹ Haiu m̄it miyap̄ir naanmamre h̄iras em̄intar h̄im n̄ipaa God ketpim me m̄it nan̄inen nanu wit kerek h̄irak kehim̄iteni nanwiyen h̄ir nanu yaaim nantikerek nanu nan̄it. H̄im yaaim im h̄iram mepu. Yi naanmamre h̄iras te God kak̄t̄pi ap te yi yaino yaȳit menmen kerek h̄irak kehim̄iteni yi yait̄iwem. ² Haiu memtau h̄im yaaim me God mar ke n̄ipaa h̄ir m̄it maamer nemtewem. Te menmen h̄ir nemtewem ap mekepi mentar w̄i h̄ir nemt̄iwem h̄ir neweik̄in sip newetewem. ³ *Haiu m̄it miyap̄ir kerek mises h̄im me God, haiu epei mamno wit kerek God kehim̄itenai haiu mamwi en mamu yaain mantikerek mamu mam̄it. N̄ipaa God kat̄ip ke

---

* **3:18** Hi 3:11   * **4:3** Sam 95:11; Hi 3:11

wit ik h̄rak kat̄p kar ik: “Hi han enuk te hi epei hat̄p h̄m iuwe har ik:

‘M̄it miyap̄r kerek ap nis̄sa, h̄r ap te nan̄no wit kerek hi ehim̄teni nanu nantikewa taau.’”

God n̄paa k̄r̄iak t̄i metike nepni. Me w̄i eim ere in h̄rak kau kemer̄r m̄it h̄r nanisesik nan̄no nanu nantikerek nanu nan̄t. ⁴*Me t̄iwei miut̄p n̄paa m̄it newis h̄m me God mekrerem, h̄ram mat̄p me w̄i hisp̄nak wik (7) mar im: “W̄i hisp̄nak kiut̄p (6) nepei au, teipmen me w̄i hisp̄nak wik (7) God kau wein̄m ap p̄ike k̄r̄iak menmen ham au.” ⁵*Me t̄iwei im h̄rak p̄ike kat̄p kar ik: “M̄it han en ap te nan̄no wit kerek hi hehim̄teni nanwiyen taau.” ⁶H̄m im h̄ram wen mepu, te haiu mertei m̄it han nan̄no wit kerek God kehim̄teni nanu nantikerek. N̄paa m̄it miyap̄r nemtau h̄m yaaim me God te h̄r ap nen wit God kahim̄teni nentar h̄r neweik̄n sip newet h̄m m̄irak. ⁷*Mar ek te God k̄imat w̄i ham te m̄it nan̄no wit k̄rak nanu nantikerek. H̄rak kat̄p me w̄i im h̄ram m̄ire petepin. Maain tito yap̄rwe epei men me m̄it en neweik̄n sip newet God h̄rak p̄ike kewepyap̄r h̄m im keriuwe menmen Devit ketpim. H̄rak kat̄p,

“Petepin yi yemtau God ketpi menmen yi ap paan tokik (o yenkeperkenum) yeweik̄n sip yewet h̄m me God.” ⁸*Wit Keinan h̄rak wit God kehim̄tan Josua keriyei m̄it keriken te h̄r nantike God nanu nan̄t te h̄rak ap p̄ike kat̄p keteipim me w̄i ham maain h̄ram mamnen te haiu mamno wit k̄rak

---

* **4:4** Jen 2:2   * **4:5** Sam 95:11   * **4:7** Sam 95:7-8   * **4:8** Diu 31:7; Jos 22:4

mamu mamtikerek. ⁹ Mentar menmen im haiu mertei wɨ ham mepu memerɨr haiu mɨt ne weiwɨk me God haiu mamu yain yain mamɨr ke nɨpaa God kɨrɨak menmen nepei au, me wɨ hispɨnak wik (7) hɨrak kau yain yain keit. ¹⁰ *Neimɨn hɨr nanɨno nanu nantike God nanu werek werek, hɨr nanɨnaaiwɨr menmen nɨpaa hɨr nɨrɨakem te hɨr han kitet God katɨp hɨr yaain. Au hɨr enises hɨm me Krai. Menmen im hɨr nɨrɨakem hɨram mar ke hɨr nau yain yain nar ke nɨpaa God kɨnaaiwɨr menmen hɨrak kɨrɨakem hɨrak kau yain yain. ¹¹ Te haiu yapɨrwe naanempre hɨras werek werek te haiu mamno wit ke God haiu mamu yain yain mamtikerek mamu mamɨt. Haiu mɨt ap te emweikɨn sip emwet God mamɨr ke nɨpaa maamrer hɨr nɨrɨakem.

¹² *Haiu naanempre hɨras me menmen im mentar hɨm me God hɨram weinɨm au. Hɨram mepu mɨrɨak menmen. Hɨram minɨn hɨne ke his tɨknuk enuk, hɨram mepno nɨmɨn han ketike hɨmɨn ke haiu mɨt, hɨram mewepyapɨr menmen mau mekrerem kerek haiu mɨt hanhanem o han kitetim, hɨram meteiknai menmen im hɨram yaaim o au enum. ¹³ Ap te menmen miutɨp nɨpaa God kɨrɨrakem hɨram mɨsawɨn te God ap kerteiyem au. Hɨrak kertei menmen yapɨrwe haiu mɨrɨakem hɨrak kɨrem. Maain hɨrak skelim haiu mɨt me menmen haiu mɨrɨakem.

Jisas hɨrak Mɨtɨk Iuwe Hetpris kaiu

---

* **4:10** Jen 2:2   * **4:12** 1Pi 1:23; Ef 6:17; Rev 1:16, 19:5; Jo 12:48

14 *Haiu mitik kaiu iuwe hetpris ken kau ketike God teit wit kirak. Mitik ik hirak Jisas kerekek, hirak Nikan ke God. Te haiu han ekitet menmen wisenum me Jisas kerek haiu mewepyapirem.

15 *Haiu mit ap te han tokik mamu maminin menmen yapirwe mamnen mamri han kaiu haiu mamriak enum au. Hiram mamininai mamri han kaiu te hetpris kaiu hirak kire mitik han teweninai keriuwe menmen enum haiu ap te mamininem taau. Hirak han teweninai kentar nipaa menmen mari han kirak kar ke menmen mari han kaiu te hirak ap kisesim kiriak menmen enum au. 16 *Te haiu ap emnaain au. Haiu emitehi God hirekes emriuwe him maiu mamno nikip mirak te hirak kakisak menmen enum maiu hirak kakikepai me menmen enum mamri han kaiu te haiu emininem.

5

Jisas kire Hetpris hirak kakisak menmen enum maiu kaktaihis

1 Yi yertei mit keriyen haiu mari mitik hak kau nimin ke haiu mit haiu mehimitanek hirak kekrehir kaiu kitehi God ke haiu mit kewetiwek menmen maiu, hirak kewepwar menmen kewet God em me menmen enum haiu miriakem.

2 *Mitik hetpris ik hirak han tewenin mit kerek netaritari nriak menmen enum hir ap nises God werak werak au. Hirak han tewenini kentar wi ham menmen enum mari han kirak hirak kiriak menmen enum kepir ke haiu mit. 3 *Hirak ap kewepwar God kewetiwek menmen me haiu

* 4:14 Hi 3:1, 10:23   * 4:15 Hi 2:17   * 4:16 Hi 10:19   * 5:2
Hi 4:15   * 5:3 Lev 9:7, 16:6

mīt keriyen au. Hīrak kewepwarem kewetīwek menmen mīrak metike menmen me haiu mīt kentar wī ham hetpris hīrekes menmen enum mari han kīrak hīrak kīriak menmen enum te God kakīsak menmen mīrak enum kaktikewai. ⁴*Mītīk kerek hetpris, niuk mīrak iuwe, te mītīk ap kehimītan hīrekes kakre hetpris au. God kerekek kehimītanek kīriak menmen im kar ke nīpaa hīrak kehimītan mītīk Eron kīre hetpris.

⁵*Mar im Krais ap kehimītan hīrekes kīre mītīk iuwe hetpris au. God ketpīwek kar ik: “Ti Nīkan kai. Petepin hi hīre Haai kit.”

⁶*Me hīm mau tīwei ham God katīp kar ik: “Ti are mītīk iuwe pris niuk mīrak Melkisedek.”

⁷*Nīpaa wī Jisas kau tī kīre mītīk, hīrak kitehi God kerīuwe hīm iuwe wan tīpar metpenīn moke nanamīr kīrak. God kemtau menmen hīrak kitīwekhiyem, hīrak kekepik. Hīrak kaa te God kīkīak kekrit kepu kentar hīrak kewen han kīrak kises han ke God. ⁸*Jisas hīrak Nīkan ke God te hīrak menmen enum makīp hīrak yīnk kīrak kekek (o meiyeworek) iuwe. Menmen im makīp hīrak yīnk kīrak kekek iuwe, hīram mekepik te hīrak kises han ke God werek werek. ⁹Hīrak kises han ke God werek werek te hīram meteikīn mīt menmen enum ap mau mekre han kīrak au. Hīrak yaaik te hīrak kenip God hīrak kakīkaap mīt kerek nises hīm mīrak te hīrak kaktorhis nanu nanīt tipmain tipmain enum eik. ¹⁰*God kehimītanek hīrak kīre mītīk hetpris kar ke nīpaa

---

* 5:4 Eks 28:1   * 5:5 Hi 1:5; Sam 2:7   * 5:6 Sam 110:4; Hi 6:20, 7:1, 17   * 5:7 Mt 26:39-46   * 5:8 Fl 2:6-8   * 5:10 Sam 110:4

mitik Melkisedek hirak mitik iuwe pris kentar menmen Jisas kiriakem kakisak menmen enum maiu.

Yi eiyu eiyir ke mit iuwe eiyises him me God

¹¹ Me menmen me Kraiss ketike Melkisedek hi hare atpi menmen yapirwe te hi ap heteikni yem hetpiyem werek werek au. Yi han enuk yetaritari yau. ¹²* In ek hiram wi me yi mit yi yepu yire tisa me him me God yentar nipaa enum eik yi yemtau him me God yisesim. Te yi ap eire tisa au. Yi ap yertei werek him nipaa yi yemtewem te mitik hak pike eknen ekteikniyem te yi eiyirteiyem werek werek. Yi yire mit iuwe yaam nnpin heriyai heriyai au. Yi yire nikerek kike yaam nim, yi ap te yises him me God werek werek wen au. ¹³ Haiu mertei mit miyapir kerek pike nemtau him me God nipaa hir ninin nemtewem, hir netari nire nikerek wen kike naam nim me miyerer nr. Hir netaritari him yaaim me God hir ap nertei mekam yaaim mekam au enum. ¹⁴* Mit iuwe nertei naam menmen heriyai heriyai hir nertei menmen ham yaaim menmen ham au enum. Marim mit nises him yapirwe me God werek werek hir nertei mekam yaaim mekam ham au enum.

6

Haiu mit naanempre hirras emises him me God werek werek

¹* Haiu ap han ekitet yapirwe him me Kraiss nipaa haiu minin memtewem emit! Haiu emises

---

* 5:12 1Ko 3:1-3   * 5:14 Ro 16:19; Fl 1:10   * 6:1 Hi 9:14

hîm mîrak ham te haiu emisesik werek werek. Haiu ap han ekitet yapîrwe hîm nîpaa haiu memtewem marim: Haiu emweikîn sip emwet menmen enum menipai haiu mami haiu emises hîm me God, ² o hîm mît netpaiyem me mît nankîr mît han neriuwe tîpar o hîm me mît hîr newis his mîr emîntar paan ke mît nehîmîteni nanriak menmen me God, o hîm me haiu mami maain God pîke kakîkekyai haiu mît yapîrwe kakînkai pînan mamno wit kîrak pînan mamno wit enuk si tatîn tatîkneni. ³ God hanhan ekîkepai te haiu emises hîm mîrak ham te haiu emisesik werek werek.

⁴ Hi hatîp menmen im hentar mît han kerek nîpaa nertei hîm me God nisesim werek, hîr neit menmen yaaim God keriuwetem meke wit kîrak man. God Hîmîn Yaaik kekiuwe kan kau kekre han kîr. Hîr nanweikîn sip nanwet God mamîrkeik te haiu pîke mamîtpor mamri han kîr te hîr nanweikîn sip nanwet menmen enum pîke nanisesik? ⁵ *Hîr epei nertei hîm me God kerek hîr nisesim em hîram yaaim. Hîr epei nîr menmen iuwe me God kerek epei man mau nîmîn ke haiu mît me wî im. ⁶ *Hîr mît nanweikîn sip nanwet hîm yaaim me God mamîrkeik te haiu mamkepi hîr pîke enisesim? Taauye! Hîr ap pîke enisesim au nanîntar hîram mîre hîr pîke nenep Jisas newenkekik kau nu tentarakît te mît han ne tî nîr menmen im hîr natîp enum me Krais.

⁷ Mît kerek nemtau hîm me God hîr nîre tî kerek hawî kamîp hîrak yaaik kîre tîpar te hîrak kaknîp menmen kerek mît namîr em

* 6:5 1Pi 2:3 * 6:6 Mt 12:31; Hi 10:26-27; 1Jo 5:16

hıram mamwo yaaim, God han yaaik keriuw-
 erem. ⁸ *Mıt kerek nıpaas nises God te in ek
 neweikın sip newetıwek hır nar ke tı enuk waai
 enum mıre tık tık yenkis enum mewim. Hırak
 tı enuk weinık. God han enuk kakriuweri kaktıp
 hır enun nar ke tı enum, hırak kakwırı nanıno sı
 tatıkneni.

⁹ Nai yinan hi hetpi hım im me mıt enun
 neweikın sip newet God te hi han ekitet yi mıt
 miyapır eiriak menmen marim au. Yi eiriak
 menmen yaaim eisesim te God kaktıkepi kaktihis.

¹⁰ *God hırak ap enuk te hırak ap han ekitet
 menmen yi yisesim au. Hırak kertei menmen yi
 epei yiriakem, yi yeteikın yi hanhan yeriuwerek
 yi yıkaap mıt miyapır kerek nises hım mırak, yi
 yekepi nıpaas ere in yentar yi yises hım mırak.

Hırak han kakitetim. ¹¹ *Hi hanhan yi mıt
 miyapır niutıp niutıp yi wen eiyises menmen me
 God wısenum eimeriyıwek te maain wı Jisas pıke
 kaknen hırak kaktihis. Yi yiriak menmen marim
 ere wı yi yayu tı hıram epei au. ¹² Hi hınapen yi
 yayu yain yain me menmen me God au emıt! Yi
 eiyises menmen iuwe yayır ke mıt kerek han kitet
 hım me God hır nimeriyıwek pıke kaknen te hır
 nanıt menmen yaaim nıpaas God katıp kakwet
 haiu mıt em.

Haiu han ekitet menmen wısenum

¹³ Nıpaas wı God katıp Ebrahim hım mırak,
 hırak ketpıwek hım manp hırak kakisıs
 menmen hırak epei ketpim. Hırak ketpıwek
 hım manp keriuwe niuk mırak hirekes kentar

---

* 6:8 Jen 3:17-18 * 6:10 Hi 10:32-34 * 6:11 Hi 3:14

h̄irak M̄it̄ik Iuwe God, m̄it̄ik keiyak ap te iuwe kakin̄nek taau. ¹⁴ *H̄irak ketp̄iwek kar ik: “Ebrahim, maain hi herekyut menmen yaaim hi ewetut nepenyerer nei yap̄rwe.” ¹⁵ Epei au, Ebrahim kau kemer̄r menmen God ketp̄iwekem h̄iram mamnen. H̄irak kemeriȳwem ere h̄irak ket̄iwem. ¹⁶ *Menmen m̄it̄ik kat̄ip h̄irak kakisesim h̄iram mar im. H̄irak kat̄ip keriuwe niuk me m̄it̄ik hak iuwe h̄irak kin̄nek te m̄it̄ nemtewek h̄ir nekiyan nau neit nat̄ip nar ik: “H̄iram werek h̄irak kakises h̄im m̄irak.” ¹⁷ God hanhan keteiknai haiu m̄it̄ kerek mam̄it̄ menmen n̄ipaa h̄irak kat̄ip kakwetaiyem, h̄irak keteiknai h̄irak kakises h̄im m̄irak te h̄irak kat̄ip h̄im iuwe keriuwe niuk m̄irak. ¹⁸ *Menmen im wik me God mat̄ip h̄im iuwe, h̄iram mat̄ip meriuwe niuk m̄irak h̄iram meteiknai h̄iram ap te mamweik̄n au, te God ap kemitaip̄n keriuwerem au. H̄iram mekepai merekyei haiu han yaaik tokik emu ere maain haiu mam̄it̄ menmen God kat̄ip kakwetaiyem. ¹⁹ *Haiu mertei maain Krais kak̄ikepai kaktaihis te menmen im mekepai haiu han tokik mepu mar ke nu nekenik metenen nu h̄irak kerp. Menmen im haiu misesim h̄iram mamkepai mam̄r ke waai o anka kewik ketenen sip kekre wan. Menmen haiu misesim h̄iram mar ke h̄ine ken keremir laplap m̄iwap̄n haau me God kewiyen te haiu metikerek mau han kiut̄ip. ²⁰ *Jisas h̄irak kin̄n ken wit ke God. H̄irak epei ken kau kekre haau me God kewi h̄irak kekreh̄r

---

* **6:14** Jen 22:16-17   * **6:16** Eks 22:10-11   * **6:18** Nam 23:19;
 1Sml 15:29   * **6:19** Lev 16:2-3, 12, 15   * **6:20** Hi 5:6

kaiu kekepai. Hirak mitik iuwe kaku kakit kakre hetpris tipmain tipmain kakir ke mitik iuwe pris Melkisedek kaku.

7

Melkisedek hirak mitik iuwe pris

¹ *Jisas hirak Mitik Iuwe Hetpris kar ke Melkisedek kentar menmen im. Melkisedek hirak mitik iuwe hetpris ke God kerek kinin naanmipre menmen yapirwe. Wi nipaa Ebrahim ketike mit narak nenep mit iuwe kerek naanmipre mit ne wit hispinak (5) hir nanip nenepi. Epei au, hir wen nepnen wit kir, mitik Melkisedek kewen yipirek ketike mit narak, hirak ketpivek him yaaim kar ik: ‘God kerekyi menmen yaaim naanmamri.’ ² Ebrahim kenke menmen yapirwe hirak ketike mit narak netiwem me mit hir nanip nenepi, hirak kewepim mar hiswiyen (10), hirak kewetivek pinam miutip, Ebrahim keteninem mar hispinak tekyaaait (9). (Haiu meweikin niuk me Melkisedek mamre him maiu hiram matip “Mitik Iuwe kises menmen yaaim.” Melkisedek hirak mitik iuwe king kinin naanmipre mit ne wit Selem. Niuk im Selem hiram matip “Wit mit nekiyan newik.” Te niuk mirak ham matip hirak “Mitik iuwe king kenip mit nekiyan enu enit.”) ³ *Nipaa mit ap newis tiwei netpai miye haai narak o maamrer narak hir neimin au. Hir ap netpai mite winaak o au. Hir ap netpai hirak kaa o au te haiu han kitet hirak kire Nikan ke God kentar hirak wen kau

* 7:1 Jen 14:17-20   * 7:3 Sam 110:4; Hi 5:5-6, 7:15-17

keit. H̄irak kau k̄ire m̄it̄ik iuwe pris kaku kakit tipmain tipmain enum eik.

⁴ Yi m̄it̄ yi yertei h̄irak m̄it̄ik iuwe. Ebrahim han kitet Melkisedek h̄irak iuwe kin̄nek te h̄irak kenke menmen m̄irak h̄irak ket̄iwem me w̄i kerek h̄irak kenep m̄it̄, h̄irak kewet̄iwek p̄nam miut̄ip, h̄irak ketenen p̄nam mar hisp̄nak tekyaāit (9). ⁵ *M̄it̄ han kerek h̄ir nepenyerer ne m̄it̄ik Livai h̄ir n̄ir̄iak menmen me m̄it̄ pris. H̄im me God Moses kewis̄im mau t̄iwei mat̄ip h̄ir hekrit hekrit nanri p̄nam miut̄ip me menmen hiswiyen (10) m̄it̄ ne Isrel nantenenim me ni m̄ir o menmen m̄it̄ han nanwet̄irem. H̄ir m̄it̄ yap̄rwe ne Isrel h̄ir nepenyerer ne Ebrahim te m̄it̄ pris nari menmen me paapr̄er n̄ir. Menmen im h̄iram yaaim. ⁶ Te Melkisedek h̄irak ap ke weiw̄ik me Livai te kenmak h̄irak kari menmen miut̄ip me Ebrahim a? H̄irak ap ke weiw̄ik m̄ir te h̄irak kari menmen miut̄ip me menmen mar hiswiyen (10) Ebrahim ketenenim keriyaam me m̄it̄ nepei naa. H̄irak keriyaam kentar h̄irak m̄it̄ik iuwe kin̄n Ebrahim. H̄irak keit menmen p̄nam nepei au, h̄irak ket̄p̄iwek h̄im yaaim kar ik: “God kakrekyi menmen yaaim.” Haiu mertei Ebrahim h̄irak iuwe kentar n̄ipaa God ket̄p̄iwek h̄im yaaim kakisesim kakrekȳiwekem. ⁷ Haiu mertei m̄it̄ik kerek kat̄ip m̄it̄ik hak h̄im yaaim kar ik: “God kakrekyut yaaim,” m̄it̄ik ik kat̄ip menmen im h̄irak kin̄n m̄it̄ik kemtau h̄im m̄irak kentar h̄irak kekreh̄ir ke God h̄irak ket̄p̄iwek menmen yaaim. ⁸ M̄it̄ pris kerek nari menmen miut̄ip me menmen mar hiswiyen (10) m̄it̄ ne Isrel netenenim, maain m̄it̄ han ne m̄it̄ h̄ir nani,

---

* 7:5 Nam 18:21

te Melkisedek kerek kari menmen miutip me Ebrahim, him me God mau tiwei matip hirak ap te kaki au. Hirak kaku kakit. ⁹ Livai maam nipu kirak Ebrahim kewet Melkisedek menmen miutip me menmen hiswiyen hirak ketenenim. Te hiram yaaim haiu matip nipaa mitik Livai kewet mitik Melkisedek menmen. Markeik te Livai kewet Melkisedek menmen em? Miye winaak wen au me wi Ebrahim kepnen wit. ¹⁰ Melkisedek hirak kewen yipir Ebrahim keit yayiwe, te Ebrahim kewetiwek menmen. Ebrahim hirak maam nipu ke Livai te hiram mar ke hirak kewet Melkisedek menmen kekrehir ke Livai. Te haiu mertei Melkisedek mitik iuwe kinin Livai.

Menmen me pris Melkisedek pike mekrit te menmen me Livai epei au mesi meit.

¹¹ Nipaa God katip mit him mirak hir newisim mekre tiwei. Him im matip maain God kakikrehir ke menmen me mit pris ne weiwik me Eron. Menmen im meteiknai menmen mit pris in hir niriakem hiram ap te mamisak menmen enum mit niriakem au. Te God kewis mitik pris hak kiriak menmen kar ke mitik pris Melkisedek nipaa kiriakem. Hirak ap kises menmen mar ke mit pris ne weiwik me Eron hir niriakem au. Him kerek God katip Moses em mit pris ne weiwik me Eron, hir nepenyerer ne maam nipu kir Livai, hir neit him im me God hir newepyap+rem natip mit miyapir ne Isrel em. Hir yapirwe nisesim. ¹² Te in ek mitik hak iuwe kekrehir ke mit pris me weiwik me Eron. Him me Moses mit pris natip mit em hiram ap mamu

weinim au. Hiram mamisi te him ham me God mamikrehir miram. ¹³ Mitik ik kerek him me God mau tiwei metpim, hirak ap ke weiwik me mit pris ne Levi au. Hirak ke weiwik ham. Mit ne weiwik mirak nipaa enum eik ere in hir ap nire pris nen newis menmen newepwarem newet God em au. ¹⁴ *Haiu mit yapirwe mertei Mitik kiau Iuwe Jisas miye pirak winaak hirak ke weiwik me Juda. Him me Moses mau tiwei ap matip mit ne weiwik im hir nire pris au. Nepenyerer ne Livai keriyen. Te Mitik kiau Iuwe hirak kire pris kekrehir ke mit pris ne weiwik me Livai te menmen mir hiram nepei au mesi.

Jisas hirak Mitik Iuwe Pris hekrit hekrit kar ke Melkisedek

¹⁵ In ek haiu mertei werek werek God kekrehir ke pris ne nipaa ein netike him hir nisesim me wit kerek hirak kehimitan Mitik Iuwe hak Krai hirak hetpris kises menmen ham kar ke nipaa Melkisedek hirak kisesim. ¹⁶ Hirak kire hetpris kentar God ap han kitet him nipaa hirak katip Moses em matip mit pris hir ne weiwik miutip me Livai keriyen. Hirak han kitet hirak mitik iuwe ap te kaki au, te hirak kehimitanek hirak mitik hetpris. ¹⁷ *Him im yaaim mentar him me God mau tiwei matip mar im: “Ti ehu ehit tipmain tipmain enum eik. Hi ahimitenit ti are Mitik Iuwe Hetpris hises menmen har ke Melkisedek kisesim.” ¹⁸ God nepei kesak him mirak nipaa hirak katip Moses em mit nisesim kentar menmen me him im mit nisesim ap

* **7:14** Jen 49:10; Ais 11:1; Mt 2:6; Rev 5:5
Hi 5:6

* **7:17** Sam 110:4;

mekepai menipai haiu mīt yaain te haiu mamu mamtike God taau! ¹⁹ *Hīm me Moses mīt nis-esim ap te mamnip menmen ham miutip nīpaa enum hīram mamre yaaim au. In ek God kewetai hīm yaaim me Krai hīram minin hīm me Moses nīpaa ein te haiu mertei haiu emisesim hīram mamkepai haiu mamtike God mamkiyan mamu mamīt.

²⁰ Haiu mertei wī God kehimitan Jisas hīrak kīre hetpris, hīrak katip hīm iuwe hīrak hīrekes kakises menmen im, hīrak ketpim. Nīpaa mīt hīr nīre pris, God ap ketpor hīm iuwe kar ke hīrak katip Krai em, te hīr nīre pris au. ²¹ *Te Jisas hīrak kīre hetpris wī kerek God katip hīm iuwe kehimitanek katip kar ik:

“Hi God hi Mītik Iuwe hi hetput heriuwe hīm mai iuwe hi ap te aweikīn han kai atip menmei ham au. Ti ehu ehīt har ke pris tipmain tipmain enum eik.” ²² *Haiu mertei hīm im God ketpim me Jisas hīram yaaim iuwe, hīram minin hīm me nīpaa ein God kewet Moses em te mīt miyapīr newenhi nisesim.

²³ Menmen im hīram ham. Nīpaa pris hīr yapīrwe nentar hīr naa, mīt han nekrehīr kīr nar kerekek kerekek me tito yapīrwe. Mītik kiutip ke hīr mīt ein ap kaku tipmain tipmain enum eik au.

²⁴ Jisas kerekek hīrak kaku kakīt tipmain tipmain enum eik, te hīrak hīrekes kīrīak menmen mīt pris nīrīakem. Mītik hak ap te kakīkrehīr kīrak taau kakīntar hīrak ap pīke kaki au. ²⁵ *Te

---

* **7:19** Hi 9:9   * **7:21** Sam 110:4; Hi 5:6   * **7:22** Hi 8:6, 12:24

* **7:25** Ro 8:34; 1Jo 2:1

Jisas Kraiss h̄irak kak̄ikaap werek werek haiu m̄it miyap̄ir kerek mises God mentar haiu mises h̄im me Kraiss. H̄irak kak̄ikepai kak̄intar h̄irak kaki au. H̄irak kaku tipmain tipmain enum eik, h̄irak kau ketike God kit̄iwexhi me haiu m̄it.

Jisas k̄ire Hetpris kin̄in hetpris ne n̄ipaa, h̄irak kak̄ikepai haiu m̄it

²⁶ *Jisas kerekek h̄irak Mit̄ik Hetpris yaaik te kak̄ikepai. H̄irak m̄it̄ik yaaik, han k̄irak yaaik prar enuk keit, menmen enum ap mau mekre han k̄irak au. H̄irak k̄inaaiw̄ir haiu m̄it enun mau t̄i h̄irak God kenipek kau ketikerek h̄irak niuk m̄irak w̄isenum. ²⁷ *H̄irak ap kar ke hetpris ne n̄ipaa ein au. Menmen h̄ir newepwarem newet God em h̄iram ap yaaim te mam̄isak o mamwap̄in menmen enum me m̄it tipmain tipmain enum eik au. Te hekrit hekrit h̄ir n̄ir̄iakem. H̄ir nin̄in newepwar menmen me menmen enum h̄ir h̄iras n̄ir̄iakem nepei au, h̄ir newepwar menmen newet God em me menmen enum m̄it han n̄ir̄iakem. Te Jisas ap kar ke m̄it en au. H̄irak k̄ir̄iak im miut̄ip me w̄i n̄ipaa h̄irak kaa kentar nu tentarak̄it, h̄irak kewepwar h̄irekes kewet God ȳink k̄irak h̄irak yaaik te kak̄isak menmen enum haiu m̄it miyap̄ir m̄ir̄iakem. Te h̄irak ap kaknipem kakteipim au. Kiut̄ipen kerekek. ²⁸ *H̄im n̄ipaa God kewet Moses em m̄it miyap̄ir enisesim h̄iram mehimitan m̄it n̄ire hetpris, te m̄it in h̄ir yaain au, God kat̄ip h̄ir m̄it enun mau mekre han k̄ir. Te keriuwe h̄im ham God ketpim h̄iram mikaru man, h̄irak kat̄ip h̄im iuwe

---

* 7:26 Hi 3:1   * 7:27 Hi 5:3   * 7:28 Hi 5:1-2

kehimitan Nikan kirak Jisas hirak kire hetpris. Hirak kerekek ap kire mit hetpris han kerek niriak enum au. Hirak nipaa ein ere in tipmain tipmain enum eik hirak yaaik kerekek.

8

Jisas kiriak menmen kire hetpris keit winak yaaik keit wit ke God

¹ *Menmen hi hetpiyem hiram im. Hetpris kiau karik hirak kepu kar ke hi nepei hetpiyem. Hirak kau ketike Mitik Iuwe God tau wit kirak kau niu. Hirak kau ken menep his yaaim mirak kerek mit iuwe naanmipre menmen yaprwe newiyen. ² Hirak kewiyen kiriak menmen hetpris kiriakem. Hirak kiriakem kekre winak God hirekes kimaak. Winak kerek nipaa God katip Moses kimaak, hirak himin ke winak ik God hirekes kimaak keit wit kirak. Mit au.

³ Him nipaa God kewet Moses em mit miyapir enisesim, hiram mehimitan mit hetpris hir newepwar menmen newet God em, hir nenep samiyak newet God em. Mitik kiau Iuwe Hetpris ekwepwar menmen ekwet God em kar ke mit in netenen menmen newet God em. Hirak ketenen menmen au, hirak ap kire hetpris auye. ⁴ Mitik kiau Iuwe Jisas hirak kau ti ik hirak ap kakre pris au ekintar mit nau nire pris newepwar menmen newet God em hir nises him nipaa God kewet Moses em te mit enisesim. Te hir nanwis Jisas kakriakem taau. ⁵ *Menmen im hir niriakem nar ke pris netike winak ik kerek hir niriak menmen

* **8:1** Hi 1:3, 3:1, 10:12, 12:2   * **8:5** Kl 2:17; Hi 9:23; Eks 25:40

mekrerem, hiram himin keremem. Hiram himin mises menmen mau wit ke God. Menmen im hiram mises menmen meit wit ke God, te wi nipa Moses kakime winak ke God, God ketp>wek him iuwe kar ik:

“Ti ehises menmen im werek mamir ke nipa ti heit miniu (o neiyip) eik hi heteiknutem.”

⁶ *In ek Krais hirak kirak menmen me hetpris hiram yaaim minin menmen mit han pris nipa niriakem. Hirak kinini kar ke him ham God katip Jisas em kewet haiu mit em hiram yaaim minin him me nipa maamer naiu nisesim. Hiram minin him nipa mentar him ham im mamkepai werek werek. Him me nipa au, mikaap maamer kike keremem.

Him ham yaaim minin him me nipa ein

⁷ Him me nipa ein God hirak kewet Moses em hirak ketpim hiram yaaim mekepai werek werek, kenmak te hirak pike ketpai him ham? Hirak ketpai him ham haiu emisesim kentar him me nipa ap werek werek mamkaap haiu mit miyapir haiu mamre yaain, au haiu mire enun.

⁸ *God katip him me nipa ap yaaim miriak mit miyapir yaain au. Haiu mertei him im yaaim mentar God katip kar ik:

“Hi Mitik Iuwe atip yi eiyimtwem. Maain wi ham mamnen te hi atip mit ne Isrel netike mit ne Juda him mai ham yaaim hir nanwenhi nanisesim. ⁹ Him mai ham yaaim mit nanisesim ap mamre him nipa hi atip

* **8:6** 2Ko 3:6; Hi 7:22, 9:15   * **8:8** Jer 31:31-34

maamrer ni yem au, me wɨ hi hanhan heriuweri heriyei nɨnaaiwɨr Isip. Hi ap aweti hɨm mar ke nɨpaa ein hi hewetɨrem hentar hɨr ap nisesim werek werek au. Te hi eweikɨnsip hewet maamrer ni nenterim.

10 *Maain wɨ hɨm me nɨpaa ein hɨram epei au, hi Mɨtɨk Iuwe God hi etpi yi mɨt ne Isrel hi aweti hɨm mai ham yaaɨm yi eiwenhi eisesim marim. Hi ewisɨm mamu mamɨkre han ki te mɨt ap nanɨtpi nanri han ki yi eiyisesim. Au, yi hɨras hanhan eiyisesim weinɨm. Hi are God ki yi eire mɨt miyapɨr nai.

11 Maain mɨt niutɨp niutɨp ap nantɨp heiyiuwerer nɨr o kikrek nɨr o nɨr yinan nar ik: ‘Yi eiyɨrtei menmen me Mɨtɨk Iuwe God.’ Hɨr ap te nanɨtporem au nanɨntar mɨt yapɨrwe niutɨp niutɨp neimɨn iuwe o neimɨn mɨt weinɨn, hɨr yapɨrwe nanɨrteiya werek werek.

12 *Hi tewen han tewenɨni ahɨsak menmen enum mei mekre han kɨr hi ap pɨke han kakitetim han enuk ariuerem au.” ¹³ Hɨm me nɨpaa ein God kewet Moses em hɨrak ketpim hɨram enum tokim mentar in ek God ketpai hɨrak pɨke kakwetai hɨm ham yaaɨm haiu emisesim hɨram mamɨkrehɨr mɨram ham. Haiu mertei hɨm hɨram enum tokim maain kike hɨram mamno mamɨt mamre laplap enum tokim mɨt newɨrem meit.

---

* 8:10 Hi 10:16   * 8:12 Hi 10:17

9

Hetpris ke nĭpaa ein kewet God menmen

¹ *Haiu wen han ekitet menmen me wĭ nĭpaa God kinĭn kewet maamrer nai ne Isrel kontrak ke hĭm mĭrak hĭr enisesim. Hĭrak katĭp hĭm manp me menmen markeik te hĭr enisesim enwenĭnpi niuk mĭrak. Hĭrak katĭp hĭm ham me wĭnak mĭt nimaak te newenĭpi niuk mĭrak nekrerek. ² *Hĭr newĭr sel hĭram mĭwapĭn wĭnak ik. Haau wik meit nĭmĭn. Haau kerek mau menep ya weipĭr hĭr nenewem ‘Haau mĭt nehimĭtanem me God.’ Menmen metenen si heureka metike kĭnaan niu mei kerek mĭt newepwarem newet God em, hĭram mĭwaai mekre haau im. ³ *Hĭr nĭmĭan laplap meiyam mau weipĭr mĭwapĭn haau ham mau mĭkaru. Hĭr nenewem ‘haau me God kewi.’ Hĭr neriuwesĭsem te mĭt ap nanĭnori au emĭt!

⁴ *Menmen ham im mau mekre haau im e. Hĭr newen gol sisi meweikĭn mĭre tĭpar mentar kĭnaan kerek hĭr nesi menmen mĭre semi yairep hĭram menterim. Kĭnaan im mepu metike bokis hĭr newen gol menterik hĭr nenewek “bokis ke kontrak” nentar nan hĭm me God mewim hĭram mĭwaai mekrerek. Mĭt nime mĭn kiutĭp kĭre gol hĭr newisĭk kekrerek. Mĭt nĭpaa newis menmen ham mana kerek nĭpaa God kewet mĭt ne Isrel em neit wit weinĭk mĭt auri, hĭr newisĭm mekrerek. Menmen im mau mekre bokis metike nu paap ke Eron kerek nepei kaa nĭpaa God kenip tĭwei hĭram mewo miyakĭrem. Im metike nan wik

---

* **9:1** Eks 26:1-30   * **9:2** Eks 25:23-40   * **9:3** Eks 26:31-33

* **9:4** Eks 30:1-6, 25:10-16, 16:33; Nam 17:8-11; Diu 10:3-5

nɪpaa God kewis hɪm mɪrak mewim kewet Moses em mɪt enisesim, menmen im yapɪrwe mɪpwaai mepɪkre bokis ik e. ⁵ *Hɪmɪn me mɪtɪkɪt ensel wik hakɪt niuk mɪrakɪt Serapim kerek mɪt newis gol mɪwapɪnem hɪram merp mentɪr bokis mau niu naanmɪpre kɪnaan kerek God kesak menmen enum me haiu mɪt kentarim. Hɪmɪn wik me ensel mehɪmɪtan menmen iuwe me God merhɪhe mau mekre haau im e. In ek hi hɪnapen etpi menmen yapɪrwe miutɪp miutɪp hɪr nɪɪakem neriuwerem au. Yi epei yerteiyem werek werek.

⁶ *Hɪr nemani menmen im werek werek hi nepei hetpiyem, mɪt pris hekrit hekrit hɪr nen haau iuwe me God menep ya weipɪr, hɪr newepwar menmen newet God em. ⁷ *Te mɪtɪk iuwe hetpris kiutɪp kerekek hɪrak ken haau kike kerek mɪkaru mɪrapɪt me haau iuwe, wɪ miutɪp me tito miutɪp. Hɪrak ken kekre haau im ketenen hemkre me samiyak hɪrak kewepwarem te hɪrak kakwet God em hɪrak kakɪsak menmen enum hɪrak ketike mɪt ne Isrel netaritari nɪɪakem.

⁸ *Hɪm me God nɪpaa hɪrak kewet Moses em hɪram ap mewis mɪt hɪr nanɪno haau kike kerek mɪt nehɪmɪtan God kewi au. Marim God Hɪmɪn Yaaik keteiknai wɪ kerek mɪt wen nises hɪm me Moses, hɪr netike God ap nekiyan nau neit au.

⁹ *Hɪm im me Moses meriuwesɪs mɪt nanɪno nanɪkre haau kike hɪram mɪre hɪmɪn meteiknai wɪ im menmen yapɪrwe mɪt pris newepwarem newet God em hɪram ap mamnip han ke haiu mɪt enun kakre yaaik. ¹⁰ *Hɪm mɪrak im hɪram

---

* **9:5** Eks 25:18-22   * **9:6** Nam 18:2-6   * **9:7** Eks 30:10; Lev 16:2-34   * **9:8** Hi 10:19-20   * **9:9** Hi 10:1-2   * **9:10** Lev 11:2, 25, 15:18; Nam 19:11-13

naanmiprai me menmen haiu mamim o tipar haiu mamim o mamirkeik haiu mamkir te God katip haiu mit yaain. Menmen im hiram him me naanmiprai ere wi God pike kaknip menmen yapirwe hiram yaaim.

Jisas Krai kewepwar hemkre mirak kewet God em

¹¹ *Te Krai epei kan kire Hetpris kaiu kewetai menmen mirak yaaim epei man. Hirak kiriak menmen mar ke pris hirak ken kekere winak ke God keit wit kirak, hirak yaaik kinin winak ke God kau ti me nipaa ein. Hirak kinin winak kau ti kentar it ap nimaak, hirak ap menmen me ti au. Hirak kiriak menmen me wit ke God. ¹² Me wi nipaa kerek Krai kaa ken kekere haau kerek God hirekes kewi, hirak ap keit hemkre me samiyak kewepwarem kewet God em kire pris niriakem au. Hirak keit hemkre mirak epei mewen keyim ken haau kerek God kewi kewepwarem kewet God em. Hirak ken kekrerek kewen hemkre miutipen mekrerek, hiram yaaim te hirak ap pike kaknipem au. Hiram yaaim te hirak kekepai kaktaihis haiu mantikerek mamu tipmain tipmain enum eik. ¹³ *Markeik te hemkre me meme o bulmakau mamkaap haiu mit? Hiram mamkepai mir im. Mit han hir netenen menmen God katip: “Yi mit ap yetenen menmen im,” te maain God kaktip hir yink kir enuk kakinterim. Yink kir enuk ere mit pris hir eninin enit hemkre me meme metike hemkre me bulmakau, im metike si waniu (o win) me yink me bulmakau nikik

* **9:11** Hi 3:1, 10:1   * **9:13** Lev 16:3, 14-16; Nam 19:9, 17-19; Hi 10:4

h̄ir neiyim nen newirem mentar ȳink ke m̄it in. Epei au, h̄im me God matip h̄ir p̄ike yaain nentar menmen im mesak menmen enum mau ȳink k̄ir.

¹⁴ *Hemkre me meme metike bulmakau mesak menmen mau ȳink k̄iau keremem te Krai h̄irak iuwe kin̄n meme metike bulmakau, hemkre m̄irak yaaim min̄n hemkre m̄iram, h̄iram mesak menmen enum mekre han k̄iau. God H̄im̄n Yaaik kekepik h̄irak kerek yaaik k̄ir̄ak menmen enum au te h̄irak kewepwar hemkre m̄irak kewet God em. Te hemkre m̄irak yaaim mamkaap haiu m̄it h̄iram mesak menmen enum mekre han k̄iau, te haiu emises God werewek kerek kaku kakit̄ tipmain tipmain enum eik.

Hemkre me Jisas m̄ikaap h̄im ham yaaim God kewetaiyem

¹⁵ *Jisas k̄ikaap h̄im ham yaaim m̄it enisesim h̄iram m̄ikaru man mentar n̄ipaa h̄irak kaa kesak menmen enum haiu m̄it kerek mises h̄im ham me n̄ipaa enum haiu m̄ir̄akem. Jisas kau n̄im̄n ke haiu m̄it metike God k̄ikaap h̄im ham yaaim m̄it enisesim h̄iram m̄ikaru man te haiu m̄it kerek God kehimiteni haiu m̄it n̄irak haiu mamtikerek mamu tipmain tipmain enum eik mam̄it menmen yaaim m̄irak mam̄ir ke n̄ipaa God ketpim h̄im iuwe. Jisas kaa te haiu mam̄it menmen yaaim im.

¹⁶ Haiu mertei m̄it̄ik hak kertei maain h̄irak kaki, h̄irak kewis menmen mau t̄wei matip markeik te h̄irak kak̄inke t̄i metike menmen yap̄irwe h̄irak naanm̄iprewem kakwet n̄ikerek n̄irak em. Menmen im h̄irak kewisim mau

* **9:14** 1Pi 1:18-19; 1Jo 1:7; Hi 6:1   * **9:15** 1Ti 2:5; Hi 8:6

tíwei híram niuk mírak “Tíwei me han.” Maain kerekek wí haai kaki, níkerék nírak nanít menmen mamír ke nípaa hírak kewisím mau tíwei. ¹⁷ Haai wen kepu, te tíwei kerek hírak kewisím em híram wen mepu weiním. Te maain hírak kaki, tíwei híram mehimítan menmen me níkerék hír nantíwem. ¹⁸ Marim nípaa mít nenep samiyak híram maa hemkre mírám mewen híram meníp híím im mekrit mau meit. Haiu matíp híím im híram ap mekepai werek au kerek God kinín katíp Moses em hírak hanhan mít enisesim te mít wen nenep menmen maa te híím im mekrit mau meit. ¹⁹ *Wí nípaa Moses keníp híím im mekrit mau meit hírak kinín katíp mít ne Isrel híím yapírwe God ketpíwekem hírak kewisím mau tíwei te mít miyapír nanisesim. Hírak ketpor epei au, Moses keit hemkre me bulmakau níkim metike meme kerek hír epei namíp hemkre mírám mewen, hírak keit típar metikerem, hírak kesi tepnek me sipsip míre yíwir metike timen niuk mírám Hisop, keiyím ken kemitít mau hemkre hírak kewisím mentar tíwei híím me God kewet Moses em mau mekrerem, kewisím mentar im metike yínk ke mít miyapír yapírwe. ²⁰ *Hírak wen kewisím mentar tíwei metike mít miyapír, hírak ketpor kar ik: “Samiyak menmen nepei maa hemkre mírám mewen híram meteikni yi epei yewenhi yatíp yi eiyises híím me God nípaa hírak katíp yi eiyisesim.” ²¹ *Marim hírak keit hemkre im metike típar kewisím mentar wínak ke God

---

* **9:19** Eks 24:3, 6-8; Lev 14:4, 6   * **9:20** Eks 24:8   * **9:21** Lev 8:15, 19

ketike menmen yapirwe mekreker kerek mit nererik newenepi God neriuwerem. ²² *Tis, him Moses kewisim mekre tiwei hiram matip menep menmen yapirwe nipaa hiram ap yaaim mit newenipi God neriuwerem hemkre hiram miriakem hiram mire yaaim. Haiu mertei mit newen hemkre me menmen keremem te God kakisak menmen enum maiu mekre han kaiu, o au en, taau.

Krais kewepwar hemkre mirak kakisak menmen enum me haiu mit

²³ *Menmen weinim im mau ti hiram mar ke himin me menmen iuwe meit wit ke God, Moses kewen hemkre menterim te hiram mire yaaim. Te menmen mau wit ke God hiram iuwe te hemkre im menipem yaaim au. Hemkre ham mamininem mamnip menmen iuwe mau wit ke God hiram yaaim te haiu mit mamtike God mamkiyan mamu mamit. ²⁴ *Krais nepei kenipem hiram yaaim kentar hirak ap ken kekre winak kerek mit nimaak kau ti nehimitanek me God au. Hirak ken wit ke God kerek in ek hirak kau keit menep ninaan me God kitiwekhi me haiu mit miyapir. ²⁵ Krais ken kekre haau me God kewi kewepwar hemkre mirak miutipen keremem. Hirak ap kewepwarem yapirwe kar ke nipaa mitik pris kiriakem au. Me wi miutip miutip me tito yapirwe hirak pris ken haau kerek mit nehimitanek me God kau kekererem hirak kewepwar hemkre me samiyak mei kewet God em. Te Krais au, miutipen keremem. ²⁶ Hirak ap ken haau me God kewi yapirwe kar ke mitik iuwe

* 9:22 Lev 17:11; Ef 1:7 * 9:23 Hi 8:5, 10:1 * 9:24 1Jo 2:1

pris kiriakem au. Hirak ken kewepwar hirekes yapirwe te hirak kaki kakintar nu tentarakit yapirwe me wi nipaa God kiriak ti ketike nepni ere in. Au, in ek hirak kan kau ti kaa miutipen kerekek hiram werek. Me wi menep menmen me nipaa hiram epei au mamisi, hirak kan kakisak menmen enum mau mekre han kiau keriuwe hemkre mirak mewen hirak kewepwarem kewet God em miutipen keremem. ²⁷ *Mit miyapir yapirwe nani te maain hir nanir God, hirak skelim menmen mit miyapir in niriakem. ²⁸ *Marim Kraisa kaa miutip kewepwar hirekes kewet God hemkre mirak te kakisak menmen enum me maiu au. Hirak pike kaknen kakithis haiu mit miyapir kerek misesik memeriwiwek kaknen.

10

Menmen mit nipaa newepwarem hiram ap te mamisak menmen enum maiu

¹ *Him nipaa God kewet Moses em hiram mire himin weinim me menmen yaaim maain mamnen, te hiram ap menmen im yaaim hiremes au. Me tito tito mit iuwe hetpris newepwar hemkre me bulmakau o meme newet God em. Hir niriakem mar kerememk keremem. Markeik te him me Moses mamriak mit kerek nises God hir yaain neriuwe menmen im mitik pris kewepwarem kewet God em? Taau! Hiram himin weinim me menmen yaaim keremem. ² Menmen mit newepwarem newet God em hiram yaaim te mamisak menmen enum mit kerek nises him

---

* **9:27** Jen 3:19 * **9:28** Hi 10:10; Ais 53:12; 1Pi 2:24; Fl 3:20; 2Ti 4:8 * **10:1** Hi 8:5

me God h̄r n̄riakem te h̄r ap p̄ike nan̄inen nan̄riakem meiyam taau nentar h̄r ap menmen enum mau mekre han k̄r au. ³ Au, m̄it n̄riakem nar keremem me tito tito yap̄rwe h̄ram menip m̄it han tewen̄n menmen enum h̄r n̄riakem. ⁴ *H̄r n̄riakem nentar God kertei hemkre me bulmakau o meme h̄ram ap te mams̄sak menmen enum maiu mekre han ke haiu m̄it au. ⁵ *God kertei menmen im, te w̄i n̄paa kerek Kraiſ epei kaknen t̄i kaku kaktikewai, h̄rak kat̄ip God kar ik:

“Ti h̄napen m̄it newepwar bulmakau o meme sipsip h̄r nanwetutem au. Ti epei erauman̄i ȳnk kai hi ahu ekrerem awepwar h̄irekes ewetutem. ⁶ Ti ap han yaaik heri-
uwe samiyak m̄it n̄mansiyem mau nan m̄ire k̄naan menmen m̄it newepwarem newetitem te h̄ram mam̄sak menmen enum m̄ir au. ⁷ Te hi Kraiſ hetput har ik: ‘Ti God ti h̄ra hi hepu, hi ar̄iak menmen ti hanhan hi ar̄iakem, mar ke n̄paa m̄it newis̄im me hi mau t̄wei ke Moses ketpim.’”

⁸ H̄rak Kraiſ kin̄n kat̄ip kar ik: “Ti h̄napen m̄it newepwar menmen nanwetitem au. Ti ap hanhanem te h̄r n̄mans̄i samiyak mau nan m̄ire k̄naan o menmen h̄r newetitem te mam̄sak menmen enum mau han k̄r au.” Kraiſ kat̄ip menmen im te h̄m me Moses kewis̄im mau t̄wei h̄ram mat̄ip m̄it enisesim. ⁹ H̄rak kat̄ip menmen eim epei au, maain h̄rak kat̄ip h̄m kar ik: “God ti h̄ra hi hepu. Hi ar̄iak menmen ti

---

* **10:4** Hi 9:13   * **10:5** Sam 40:6-8

hanhanem.” Hīm im metpai Krai kenip menmen tokim me nīpaa ein me mīt hīr newepwar menmen newet God em, hīram nepei au mesi, hīrak kekrehīr mīram kewepwar hīrekes kewet God yīnk kīrak. ¹⁰ *Jisas Krai kises menmen God hanhan hīrak kīriakem. Hīrak kaa miutīp kerekek kewepwar yīnk kīrak kewet God ek te hīrak kesak menmen mekre han kiau te haiu mīt kerek misesik haiu yaain. Haiu mewenīpi niuk me God werek werek.

Menmen Krai kīriakem mesak menmen enum mekre han kiau

¹¹ *Hekrit hekrit mīt yapīrwe nīre pris hīr nerp nīriak menmen newepwarem newet God em. Hīr nīriakem marem marem te menmen im ap te mamīsak menmen enum haiu mīt haiu mīriakem taau. ¹² *Te Krai hīrak kīriakem miutīp kesak menmen enum maiu. Epei au, hīrak ken kau menep his yaaim me God kentar hīrak Mītīk Iuwe kīre God hīrak naanmīpre menmen. Menmen miutīp Krai kīriakem hīram mamu mamīt mamkepai haiu mīt mamīsak menmen enum mekre han kiau tipmain tipmain enum eik. ¹³ *Hīrak wen kau ketikerek kemeriyīwek ere wī God kaknep mīt enun nepan kaknīp kaknepi. ¹⁴ Haiu mertei Krai keriuwe menmen miutīp hīrak kīriakem wī kerek hīrak kaa kewepwar yīnk kīrak kewet God ek, hīrak kīriak mīt miyapīr kerek God kesak menmen enum mīr, hīr nīre yaain nanu tipmain tipmain enum eik.

* **10:10** Hi 9:12, 28   * **10:11** Eks 29:38   * **10:12** Hi 1:3

* **10:13** Sam 110:1

15-16 *God Hîmîn Yaaik hîrak kewetai hîm mîrak metike hîm Krai epei ketpim God Hîmîn Yaaik hîrak kinîn katîp kar ik:

“Me wî maain mamnen hi awet mît hîm mai im hîr nanwenhi nanisesim. Hi ewisîm mekre han kîr te hîr han ekitetim.”

17 Nepei au, hîrak katîp hîm ham mar im:

“Hi ap pîke han ekitet menmen enum mau mekre han ke mît o menmen hîr nîrîakem te hi han enuk heriuweri au.” 18 God epei kesak menmen enum mai te mît ap te nanwepwar menmen nanwet God em nanteipim au. Hîram epei au mesi meit.

Haiu emises hîm me God te haiu emu emtikerek han kiutîp

19 *Te nai yinan, haiu yaain te mamno mamîkre haau me God hîrekes kewi mentar Jisas kaa kentar nu tentarakît hemkre mîrak mewen mesak menmen enum maiu. 20 *Hîrak kaa te menmen im hîram mîre hîrak kinîn ken kewep yayiwe keremir o kewep laplap me nîmîn hîram meiyepetai haiu mît mamno nîmîn kerek God kewi. Hîram mar ke hîrak kewep yayiwe ik keriuwe yînk kîrak te haiu emisesik mentar nîpaa hîrak kaa pîke kekrit kau keit. 21 Haiu Mîtik kiau Iuwe Hetpris hîrak kepu naanmîpre menmen meit wit ke God metike haiu mît kerek mises hîm me God haiu nîkerek nîrak. 22 *Krais kîrîak menmen im te haiu emnawîr menmen enum me memitaipîn mekre han kiau emît, haiu emises God haiu mamtikerek emu han kiutîp.

---

* 10:15-16 Jer 31:33-34; Hi 8:10, 12 * 10:19 Hi 4:16 * 10:20 Mt 27:51; Hi 9:8 * 10:22 Lev 8:30; Esi 36:25; Ef 5:26

23 *Haiu emises menmen werek werek kerek haiu matip haiu han kitetim. Haiu ap emweik+n sip emwet him im em+ntar haiu mertei him n+paa God ketpim maain hirak kakisesim kakriakem. 24 Haiu han ekitet markeik te haiu emri han ke naiu yinan te haiu yap+rwe han etwen+nan haiu mamriakan menmen yaaim. 25 *Yi ap einapen yaino eitike ni yinan yererik yewen+pi niuk me God yar ke mit han n+napen n+riakem au emit! Yi eiri han ki eikiyan wisenum te yi eirerik eiwen+pi niuk me God eiy+ntar wi menep te mamnen Kraiss p+ke kaknen kakteipim.

Haiu ap emweik+n sip emwet God N+kan kirak Jisas

26 *Haiu mit epei mertei him me Jisas kaa te kakisak menmen enum mekre han kiau haiu misesim werek werek te maain haiu emweik+n sip emwet him im au emit! Haiu mamriak enum, menmen ham ap mepu te mit p+ke nanwep-warem hiram mamisak menmen enum maiu te haiu mamre yaain taau. 27 *Haiu emweik+n sip emwet him mirak au emit! Maain haiu mamnaain God skelim haiu mit, kakwirai mamno si kerek God kiman me kakwir mit nirak enun nepan nan+no nan+krerem si tat+n. 28 *Haiu mertei mit+kit wik o wikak tewepyapir mit+ki kiut+p keweik+n sip kewet him me Moses, te mit iuwe ne Isrel nant+wekhis hir ap han tewen+nek au, hir nank+p kaki. 29 *Te yi han ekitet God

---

* 10:23 Hi 4:14   * 10:25 Hi 3:13   * 10:26 Hi 6:4-8   * 10:27
Ais 26:11   * 10:28 Diu 17:6, 19:15   * 10:29 Eks 24:8; Hi 13:20

kakawaank mitik kerek keweikin sip kewet menmen Jisas kiriakem kakawaanke kike keremem a? Auye! Hirak kakawaanke wisenum kentar hirak kinaain Nikan ke God hirak katip menmen hirak kiriakem me wi kerek hirak kaa hemkre mirak mewen hiram menmen weinim. Menmen im God kewetaiyem hiram him haiu mamwenhi mamisesim te hirak kakrekyei haiu mamre yaain. Te God kakawaank mitik ik enuk kentar hirak keweikin sip kewet Nikan ke God. Menmen im hiram mar ke hirak kinan yipir kewerek hirak keweikin sip kewet God Himin Yaaik kerek hanhan keriuwai haiu mit kerekyei menmen yaaim. ³⁰ *Hi hatip menmen im hentar haiu mertei God ap kemipin me wi hirak katip kar ik: “Menmen enum mit nriakem, maain hi ewaniupaan mir eriuwerem.” Hirak wen katip him ham kar ik: “Hi Mitik Iuwe God hi skelim mit nai me menmen hir nriakem.” ³¹ God kerek kaku kakit tipmain tipmain enum eik skelim mit me menmen enum hir nriakem. Menmen im hirak menmen menipi han yaaik au. Hiram menmen enum menipi hir han enuk ninaain wisenum.

Yi han tokik eiyises him me God werek werek

³² Yi pike han ekitet menmen nepei man me wi nipaa yi yin in yemtau him me Krai yi yisesim. Yi yisesim epei au, menmen enum man mamriwaank te menmen enum im ap te maminin han ki au. Yi han tokik eiyu eiyit. ³³ *Wi ham mit netpi enum hir nerekyi enum nerp ninaan

* **10:30** Ro 12:19; Diu 32:36; Sam 135:14   * **10:33** 1Ko 4:9

me mıt miyapır yapırwe te hır nanınwesi. Wı ham yi yır mıt enun nırak mıt han yaain menmen enum yi eiyırp eitikeri eikepi hır han tokik nanu. ³⁴ *Yi hanhan eiriuwe mıt yaain mıt enun newisi nekre wınak enuk. Yi ap han enuk eiriuwe mıt kerek nen nari menmen mi neiyım nen au. Yi han yaaik yewisi nari menmen mi yapırwe yentar yi epei yertei God nepei kewisi menmen ham yaaim minın menmen mıt neriyaam, hıram mamu mamıt tipmain tipmain enum eik. ³⁵ Nıpaa ere in yi han tokik yepu te in ek yi ap einapen menmen enum mamnen mamriwaank au emıt eiyıntar yi yertei maain God kakweti mıt miyapır kerek yisesik werék werék kakweti menmen mırak yaaim. ³⁶ *Yi wen han tokik eiyu eiyises hım me God te maain yi eirak menmen God hanhan yi yırakem, yi eiyıt menmen yaaim nıpaa hırak katıp kakwet mıt miyapır kerek hır nisesik kakwetırem. ³⁷ *Yi han tokik eiyu eiyıntar hım me God mau tıwei matıp me Krai mar im:

“Maain kike hırak kerekek kaknen. Hırak ap kakmerır wı yapırwe au.

³⁸ *Te nai yinan hır han ekiteta nanises hım mai hır nantikewa nanu nanıt tipmain tipmain enum eik, te mıt kerek nanweikın sip nanweto, hi han enuk ariuweri.” ³⁹ Haiu mıt au, haiu ap ne mıt kerek neweikın sip enwet God te hırak kakraiwaank au. Yi

---

* **10:34** Mt 6:20, 19:21, 29 * **10:36** Lu 21:19; Hi 6:12 * **10:37**
 Hab 2:3-4 * **10:38** Ro 1:17; Ga 3:11

yetikewa haiu ne mīt kerek nises hīm me
God te hīrak kakīkepai kaktaihis.

11

Markeik te haiu han ekitet menmen werek werek

¹ *Haiu han ekitet menmen God katip hīram mamnen haiu mertei maain hīram mamnen te haiu mameriyiwem mamnen. Menmen im haiu ap mīrem wen au te haiu mertei hīram mepu mentar God katip hīram mepu. ² Nīpaa mīt maamrer han hīr han kitet God werek te hīrak han yaaik keriuweri. ³ *Haiu mīt i han ekitet hīm me God hīram yaaim te haiu mertei God kīriak tī metike nepni keriuwe hīm mīrak weinīm. Te menmen haiu mīrem God kīriakem keriuwe menmen haiu ap te mamīrem taau.

Hīm me mītīkīt Ebel, Inok tetike Noa

⁴ *Mītīk niuk mīrak Ebel hīrak kises hīm me God te menmen hīrak kewepwarem kewet God em. God katip menmen mīrak kerek kewetiwekem hīram yaaim te God ketpīwek hīrak mītīk yaaik kentar hīrak kisesik werek werek. Nīpaa Ebel hīrak kaa hīrak wen han kitet God werek werek te hīm mīrak mau tīwei me menmen nīpaa hīrak kīriakem hīram meteiknai menmen menip God han yaaik keriuwai.

⁵ *Inok ap kaa kentar hīrak han kitet God werek werek te God ketīwekhis kau ketikerek. Mīt han nīnetnīwek nīnetnīwek ap nīnapīnek au nentar God epei ketīwekhis keiyīk ken wit kīrak. Hīm

* 11:1 Ro 4:18; 2Ko 5:7 * 11:3 Jen 1:1; Sam 33:6; 2Pi 3:5 * 11:4
Jen 4:3-10 * 11:5 Jen 5:24

me God mau tiwei matip God ketiwekhis wen au, menmen Inok kiriakem hiram menip God han yaaik keriuwerek. ⁶ Mit miyapir kerek ap han kitet God, menmen yapirwe hir nanriakem ap te naninip God han yaaik kakriuweri taau. Hir ap te naninip God han yaaik kakriuweri nanintar mit miyapir kerek hir hanhan nises God hir nanin han ekises God hirak kepu, maain hirak kakwet mit miyapir kerek hir hanhan nisesik kakwetir menmen yaaim.

⁷ *Wi nipaa God katip Noa me menmen enum hawi yuwerep hiram mamnen, te Noa kir menmen im wen au. Hirak han kitet menmen God ketpim hiram mamnen te hirak kime sip. Maain hirak kimaam werek hawi yuwerep epei man, hirak ketike mite pirak nikerek nirak nen nau nekrerem, te hir ap naa au. Hirak keteikin mit yapirwe hir enun kentar hirak kises him God nipaa ketpiwekem te hir au. Te hirak God katip Noa hirak mitik yaaik kentar hirak kises him mirak.

Ebrahim kises him me God

⁸ *Ebrahim kentaui him kerek God ketpiwekem te hirak han kitet him mirak hiram yaaim. Te hirak kinaaiwir wit kirak ken wit hak kerek God ketpiwek hirak kakwetuwekek. God ap keteikniwek ti ik te hirak kepitari hirak kakno neiyin kakit mekam au. ⁹ *Ebrahim kises him me God te hirak ken kau wit kerek God katip hirak kakwetuwekek. Hirak kau kekre winak

---

* **11:7** Jen 6:13-22, 7:1; 1Pi 3:20; Ro 3:22, 4:13   * **11:8** Jen 12:1-5;
Ap 7:2-4   * **11:9** Jen 26:3, 35:12, 17

sel kire weisaak kar ke mitik hirak ap ti kirak au. Aisak ketike nikan kirak Jekop hirakit tetike Ebrahim tatit menmen God epei ketp>wekit kakwet>wekitem te hirakit tau winak sel tar ke Ebrahim kewik. ¹⁰ Ebrahim kau winak sel keremem kentar hirak kemerir God kakriyaak kakt>wekhish keiyik kakno wit kerek God hirekes kimaak hirak kaku kakit kakwet>wek winak yaaik.

¹¹ *Sera hire han kitet him me God te hirak kenipep hire werek te wepitu. Hire epei enu we mite. Hirak kirakem kentar hire han kitet hirak kakises him nipaa hirak ketpim me hirak kakwetir nepenyerer nei yapirwe. ¹² *Mitik ik hirak epei ke mitik ap te kakine nikerek au, te God kenipek hirak kine nikan. Maain nepenyerer narak hir yapirwe nar ke تنهاان kau wan eik, o hir mau nepni. Mit ap te nanwenhisi au.

¹³ *Mit in hir yapirwe hir naa te hir han kitet God kakises menmen nipaa hirak ketpim. Hir neit menmen God ketporem au, te hirak keteiknor menmen hirak kakriakem mamnen hir han yaaik neriwerem nertei hirak kakisesim. Hir natip nar ik: "Ti mit newi hiram ti im ap maiu au. Haiu mau in mar ke mit nau ti ke mit han." ¹⁴ Mit kerek natip nar ik hir neteiknai te hir nanir ti mir ham yaaim hir nanwim nanu nanit. ¹⁵ Hir ap pike hanhan nanu wit kerek nipaa hir ninaiwirek au nentar hir hanhanek te hir pike nen newi. ¹⁶ *Au, hir

---

* **11:11** Jen 18:11-14, 21:2 * **11:12** Ro 4:19; Jen 15:5, 22:17; Diu 10:22 * **11:13** Jen 23:4; 1Kro 29:15; Sam 39:12; 1Pi 2:11 * **11:16** Eks 3:6, 15; Mk 12:26

hanhan nanir wit hak yaaik hir nanino nanwi. Wit ik ek hirak wit ke God. God ap yink enuk hir nenewek God kir kentar hir han kitetik werek werek. Hirak epei kerekyor wit hak yaaik te hir naninen nanwi hirak keteiknai hirak ap yink enuk ke mit nenewek hirak God kir.

17 *Wi nipaa God katip Abraham kininek, Ebrahim kemtau him mirak hirak keit nikan kirak Aisak kewisik kentar nan mire kinaan hirak kakikip kakwepwarek kakwet God ek. Hirak kare kaknep nikan kirak kiutip kerek God nipaa ketpiwek kakwetwekek. 18 Nipaa God ketpiwek kar ik: "Aisak kerek kakine nikerek te hir keriyen nanre nepenyerer ne weiwik miutip mit, te nepenyerer han ne nikerek nit han au. Aisak kerekek." 19 *Te Ebrahim han kitet kaknep nikan kirak kaki te God tewen kakikiak kerek kaki. Hirak kar ke hirak pike ketiwekhis kentar God keit sipsip neniuk hirak kewisik kekrehir ke Aisak. Te Aisak ap kaa au. Sipsip kerekek hirak kaa.

Him me Aisak, Jekop tetike Josep

20 *Aisak han kitet God kakises him nipaa hirak ketpim te hirak katip him yaaim men Jekop ketike Iso me menmen yaaim mamnen. 21 *Karik Jekop menep hirak kaki hirak katip him yaaim men nikerek hirakit wik te Josep me menmen yaaim mamnen kentar hirak kises him me God hirak han kitet God kakriak menmen nipaa hirak ketpim. Jekop ketpor him yaaim epei au, hirak

---

* 11:17 Jen 11:1-14; Je 2:21-22; Ro 9:7 * 11:19 Ro 4:17 * 11:20 Jen 27:27-29, 39-40 * 11:21 Jen 48:15-16

kises paap kɪrak keiyɪk kɪre hɪrekes kerp hɪrak kewenɪpi niuk me God. ²² *Josep kises hɪm me God han kitet God kakriak menmen nɪpaa hɪrak ketpim, te wɪ menep hɪrak kaki, hɪrak katɪp heiɪuwerer nɪrak kar ik: “Maain God kakɪthis nepenyer naidu nanɪnaaiwɪr wit ik Isip, hɪr enɪt herwe yɪnk kai enwisɪk ekɪkre hei me wit kerek hɪr nanwiyen.”

Hɪm me menmen Moses kɪriakem

²³ *Moses miye haai nɪrak hɪr han kitet God kakɪkepi te miye winaak epei au, hɪr nɪrek hɪrak nɪkan kɪr yaaik au wetpen enuk keit. Hɪr hɪras ap nakɪp nar ke nɪpaa mɪtik iuwe Fero katɪp hɪr enɪnep nɪkerek hɪrakɪt tɪrek au. Hɪr nɪsawɪnek ere wɛnke wikak.

²⁴ *Moses han kitet God kakɪkepik kakri mɪt miyapɪr nɪrak ne Isrel nanɪnaaiwɪr Isip te maain hɪrak kɪre mɪtik iuwe hɪrak kɪnapen mɪt hɪr ap enɪnewek hɪrak mɪtik iuwe ke Isip hɪrak nɪkan ke Fero nɪki pɪrak kerek nɪpaa ere in naanmɪprewek au. ²⁵ Hɪrak hanhan kaku kaktike mɪt ne Isrel God nɪpaa kehɪmɪteni hɪr mɪt nɪrak, me wɪ mɪt ne Isip newaanki nerekyor enum. Hɪrak kɪnapen keweikɪn sip kewet God te hɪrak han yaaik kaku kakre mɪtik iuwe ke Isip. Menmen im enum mɪt miyapɪr nisesim hɪram ap te mamrekyor hɪr han yaaik nanu me wɪ yapɪrwe taau. Me wɪ mei kike keremem. ²⁶ *Hɪrak han kitet maain Kraiskaknen kakwet mɪt nɪrak menmen, te hɪrak kertei hɪrak kaku kaktike mɪt ne Isrel, mɪt ne

---

* **11:22** Jen 50:24-25; Eks 13:19   * **11:23** Eks 1:22, 2:2   * **11:24**
Eks 2:10-12   * **11:26** Hi 10:34-35

Isip netpɨwek enum. Hɨrak han kitet menmen im hɨram minɨn menmen iuwe hɨrak ketɨwem kentar hɨrak iuwe nɨkan hak ke Fero. Hɨrak han kitet maain Kraiss kaknen kakwetɨwek menmen yaaim minɨn menmen meit Isip.

27 *Moses han kitet God kakinɨn Fero te hɨrak kɨnaaiwɨr Isip, hɨrak ap kɨnaain mɨtɨk iuwe Fero kerek hɨrak han enuk keriuwerek au. Hɨrak ap pɨke keweikɨn ken kau Isip au kentar hɨrak kertei God, kerek haiu mɨt ap mɨrek au, hɨrak kau ketikerek kekepik. 28 *Moses han kitet God ap kaknep nɨkerek hɨrakɨt te mɨt kerek newis hemkre mau weipɨr ke winak te hɨrak kɨrɨak menmen me pasova kinɨn. Hɨrak katɨp mɨt miyapɨr ne Isrel hɨr enwis hemkre emu weipɨr te Ensel ke God kerek kaknep mɨt, hɨrak kaknep nɨkerek hɨrakɨt tɨr iuwe et.

Mɨt miyapɨr yapɨrwe ne Isrel nises God werək werək

29 *Mɨt yapɨrwe ne Isrel nises hɨm me God te hɨr nerekir wan niuk mɨrak Wan Ninɨk, hɨrak kewep pɨnak pɨnak te hɨr nitet ke nɨmɨn nen pɨnak ein nɨre mɨt nitet yayiwe tɨpar ap mei mɨwaaairi au. Maain mɨt ne Isip hɨr nare nanises mɨt miyapɨr ne Isrel nanɨnɨp te tɨpar pɨke kewen kan kanɨp kenepi.

30 *Mɨt miyapɨr ne Isrel han kitet God kakɨkepi hɨr nanɨnep mɨt miyapɨr ne wit Jeriko te hɨr nen neweikɨn wit kɨr me wɨ hispɨnak wik. Epei au, God kekepi te nɨwa kerek kɨsawɨn wit Jeriko

---

* 11:27 Eks 12:51, 14:13-14; Ro 1:20; 1Ti 1:17; Hi 11:1 * 11:28
Eks 12:21-30 * 11:29 Eks 14:21-31 * 11:30 Jos 6:12-21

keweikn+wek kewen te h̄r nen n̄im̄n ein nenep m̄t nan̄p nenepi. ³¹ *M̄ite Rehap n̄paa h̄re m̄ite enu wari m̄t his wenen̄nem, h̄re han kitet God kak̄ikaap m̄t ne Isrel kak̄in̄n m̄t kerek ap nises God nau wit Jeriko wit k̄ire, te h̄re w̄ikaap m̄tik̄it te Isrel kerek h̄rak̄it tan t̄isaw̄in temiyenwonaan t̄ir wit. Te maain m̄t ne Isrel nen nenep m̄t ein kerek ap nises God, h̄r ap naaup au. H̄re wau weit. ³² Hi ap etpi h̄m ham au. H̄i etpi h̄m me Gidion, Berek, Samson, Jepta, Devit, Samyuel h̄rak̄it tetike m̄t profet yap̄rwe te h̄m mai mamnen nokim enum nokim. ³³ *M̄it in nentar h̄r nises h̄m me God h̄r netike m̄t nerer wit wit nenepan te h̄r nin̄ni nan̄p nenepi. H̄r n̄r̄iak menmen yaaim te h̄r neit menmen n̄paa God ketpin. H̄r nemes̄s h̄m me pusi ke yaank laion h̄rak̄it iuwe kar ke sak te h̄ram ap man̄p au. ³⁴ *M̄it en h̄r nin̄n si iuwe me m̄t enun nan̄p neriuwerem te h̄ram maa. H̄r m̄t han nan menep nan̄n̄p te h̄r n̄r̄r̄ te h̄r nan̄p taau. H̄r m̄t iuwe au h̄r n̄re m̄t wein̄n te God kekepi h̄r n̄re m̄t iuwe manpenun. M̄t nerer wit wit nan netikeri nenepan te h̄r nenep m̄t en h̄r p̄ike n̄r̄r̄. ³⁵ *Miyap̄r han p̄ike neithis m̄t n̄r̄ netike n̄kerek n̄paa naa h̄r p̄ike nekrit nau. M̄t han nekre w̄inak enuk n̄napen neweik̄n sip newet God te m̄t h̄r nesiupani taau. H̄r m̄t han nisesik te m̄t han nan̄p nerekyor enum enum h̄r naa, h̄r newis m̄t nan̄p te maain God kak̄ik̄ian h̄r nan̄krit nantikerek nanu nan̄t.

---

* **11:31** Jos 2:1-21, 6:21-25; Je 2:25   * **11:33** Dan 6:22   * **11:34**
 Dan 3:23-27   * **11:35** 1Kin 17:17-24; 2Kin 4:18-37

36 *Mít enun hír nitetnaan mít han yaain hír nîwaai nîpîn nanîp, mít han hír nesenekhis hît mîr newisi nekre wînak enuk. 37 *Mít han enun hír newîr nan nanîp, hír neit so neiyîm nerenîrîr yinan yinan, hír neit hîne me his neiyîm nenep mít han neriuwerem hír naa. Hír mít miyapîr han yaain namîr yînk me sipsip o meme neiyîm nen in nen ein, hír ap netenen nan au, mít newaanki nerekyor enum hír nepu enum. 38 Hír mít miyapîr nen ein nen ein nitet yaank weinîk, mîniu (o neiyîp) weinîm, hír nîrîr nen nau nînik mîniu (o neiyîp) nekre han o nekre hei iuwe me tî. Hír mít yaain te mít han nau tî hír ap yaain te hír nanu nanîkreri nîmîn au.

39 Mít miyapîr in hír nises hîm me God te God katîp hír yaain niuk mîr iuwe. Te mít in ap neit menmen God nîpaa ketpim kakwetai haiu mít em wen au. 40 God kewetîrem wen au kentar hîrak keraimani menmen hak kinîn menmen nîpaa hír nisesim. Hîrak han kitet kakrekyei mamtikeri haiu mít yaain mentar menmen Kraiskîrakem.

12

Haiu emises hîm me God emriak menmen nîpaa Jisas kîrakem

1 *Mít in kerek hi nepei hetpiyem hír nîpaa nises hîm me God werek werek hír yapîrwe nerp wit ke God nîrai nîre mít nerp nîr nîkerek hír nesiuken neit skul. Te haiu mít emweikîn sip emwet menmen yapîrwe mamraiwaank o menmen enum kerek haiu hanhan emisesim

* 11:36 1Kin 22:24-27; Jer 20:2, 37:15, 38:6 * 11:37 2Kro 24:21

* 12:1 Ro 7:21; 1Ko 9:24-25; Hi 10:36

emriakem te hiram emit. Haiu emnaiwirem mar ke mitik kesiuknen kewenwo laplap hirak kenepim kewirem te hirak kesiuken waswas. Haiu emnaiwirem emit te haiu emises menmen werek werek God kehimitenai haiu emisesim. ²*Haiu han ekitet Jisas kerek hirak kinin mit han hirak kire Mitik Iuwe kises God werek werek te hirak kekepai haiu mamisesik werek werek. Hirak kerekek han kitet hirak yink enuk kaa kentar nu tentarakit hiram menmen weinim kentar hirak kertei maain hirak kakinin menmen enum kakikepai kakriuwe menmen hirak kiriakem hirak yaaik kaku. Nepei au, hirak ken kau menep his yaaim me God kire Mitik Iuwe ketikerek naanmipre menmen yapirwe.

God kewis menmen enum mamnen mamrai-waank te haiu mamisesik werek werek

³ Yi han ekitet menmen enum mit enun nerekyiwekem te hirak kau han tokik kises menmen God kehimiten+wek kakisesim. Te yi ap han enuk waswas yeriuwe menmen enum miwep te yi yeweikin sip yewet menmen yaaim me God.

⁴ Wi Seten kakri han ki o mit nanrekyi enum te yi eiweikin sip eiwet Krai, yi ap eir+ak menmen iuwe wen au te yi yainin menmen enum ere hemkre mi mamwen te yi yayi yayir ke Krai kiriakem.

⁵*Yi han kaa menmen God ketpiyem mamkepi yi eiyu han yaaik a? Nipaa him me God mit newisim mau tiwei matip yi yar ke nikerek n+rak mar im:

“Nikerek nai, wi kerek God kesiuwe menmen miwep kar ke haai kenep n+kan kirak, yi

---

* 12:2 Hi 1:3 * 12:5 Pro 3:11-12

ap han kitet menmen enum hiremes man miwep au. Yi ap han enuk yeriwerem han kitet God kineini au, wi kerek hirak kesiuwe menmen enum mamnen mamiwep. ⁶*Yi ap han ekitet eiyirik eiyintar mit miyapir kerek God hirak hanhan keriuw-eri hirak kewis menmen manip kakikepi hir enises menmen yaaim. Mit miyapir kerek hirak katip kar ik: ‘Yi nikerek nai,’ hirak kewis menmen mamnip mamkepi hir nanises menmen yaaim.” ⁷*Te yi han tokik eiyu eiriuwe menmen enum mamnen mamiwep. Yi han ekitet menmen im hiram mire menmen haai hirak kiriak nikerek nrak em, te hir enises him mirak werek werek. Menmen im enum mamiwep, hiram meteikni God hirak han kitet yi nikerek nrak hirak kakikepi yi yaain. Nipaa yi yertei mitik hak ap kenep nikan kirak o au a? Taau. Mit yapirwe nenep nikerek nr. ⁸ Haai ki God hirak ap te kakrekya menmen mi enum, menmen im hiram meteikni yi ap nikerek yaain au. Yi yire nikerek ne weiwik ham. ⁹ Nipaa haiu yapirwe haairer naiu hir nerekyei menmen enum maiu te haiu mineini han kitet hir iuwe. Te God hirak kinin haairer naiu, hirak Haai ke him+n kaiu te haiu emisesik emwisik hirak kerekya menmen enum maiu te haiu mamtikerek mamu mamit. ¹⁰ Haairer naiu hir nises han kir nerekyei menmen enum maiu me wi ham

---

* 12:6 Rev 3:19   * 12:7 Diu 8:5; 2Sml 7:14

haiu wen kike. God h̄rak au. H̄rak kerekyei menmen maiu enum kekepai te haiu yaain mam̄r ke h̄rak. 11 *W̄ God o m̄t nerekyai menmen maiu enum, haiu han kitet h̄ram menmen enum te h̄ram ap menipai han yaaik meriuwerem au. Maain haiu m̄t kerek God kerekyei menmen mar im, h̄ram menipai haiu mamre m̄t yaain mam̄rak menmen yaaim haiu mamu werek werek.

Haiu naanempre h̄ras te haiu ap emweik̄n sip emwet God

12 *Yi m̄t han yi ȳnapen yises h̄m me Jisas Kraiss yar ke m̄t kerek nen yan̄m̄n h̄r his h̄t maa. Yi ap eiyu han tewen̄n h̄ras me menmen epei man miwep au em̄t! Yi p̄ke hanhan eiyises h̄m me Jisas werek werek. 13 *Yi eiyises God werek werek h̄ram mam̄r ke m̄t n̄paa h̄t par mewers, h̄r nitet yayiwe yaaik k̄p̄rak te h̄t m̄r mamre yaaim. M̄t han narik kerek neweik̄n sip nanwet Kraiss h̄r n̄ri yi p̄ke yises God werek werek te h̄r p̄ke hanhan nanisesik werek werek.

14 *Yi m̄t miyap̄r yetike m̄t miyap̄r han yap̄rwe yi eikiyan eiyu. Yi eiyises menmen yaaim God hanhan yi eiyisesim eiȳntar yi ap eiyises menmen yaaim im te yi ap yayu yaitike M̄tik Iuwe God au. 15 *Yi naanmamre h̄ras werek werek. H̄ram ap yaaim te yi ap yaȳt menmen yaaim yap̄rwe God kakrekyiyem kakwetiyem au. M̄tik hak h̄rak kar ik h̄rak

* 12:11 Je 3:17-18 * 12:12 Ais 35:3 * 12:13 Pro 4:26

* 12:14 Sam 34:14; Ro 12:18 * 12:15 Ap 8:23

kire hepnek ke ti enum mewo misawin mekre niman ke yenkis te maain mit nerp nentiram nik miram meketet mau hit mir. Mitik kar ik hirak kakriak menmen enum kakri han ke mit miyapir yapirwe kakriwaank kakriuwere.

¹⁶ *Yi naanmamre hiras te yi mit o miyapir han ap te eiriyahis eiweninem, o han kitet menmen me God hiram menmen weinim mar ke nipaa mitik Iso kiriakem. Hirak han kitet him God katip maam kirak Ebrahim hiram menmen weinim. Te hirak kewis nikik kirak kakit menmen mirak yaaim maain haai kakwetiwekem metike him yaaim God ketpim me menmen mamnen. Hirak kewisik kakit menmen im kentar hirak ninpimaak nikik kirak kewetiwek menmen mei kike hirak kaam. ¹⁷ *Yi yertei maain hirak hanhan pike kakit menmen mirak te God kenip Jekop kekrehir kirak hirak keperek ketpiwek kar ik: “Ti taau.” Iso kikit kitiwekhi yapirwe te God kenipek ap te keweikin han mewek au.

Haiu meit him yaaim me God haiu mamno wit Saion

¹⁸ *Nipaa wi yi yinin yises him me God yi ap yir menmen yemtewem yar ke mit nipaa ne Isrel nirem nemtewem. Hir nan miniu (o neiyip) niuk mirak Sainai, hiram si iuwe merhhe mau paan mirak, hir nir napitoto enum miwapin wit mar ke witaan toto, yuwerep man, ¹⁹ *hir nemtau mitik hak keit miniu (o neiyip) ketenwo taur. Epei au, hir nemtau Mitik Iuwe keit ein

* **12:16** Jen 25:33-34   * **12:17** Jen 27:30-40   * **12:18** Eks 19:16-20; Diu 4:11-12   * **12:19** Eks 20:18-21; Diu 5:22-27

katip h̄im iuwe enum. M̄it miyap̄ir ne Isrel h̄ir nemtau h̄im enum me M̄it̄ik Iuwe eik katip keit m̄iniu (o neiȳip), h̄ir nep̄irp̄ir nitehi Moses natip nar ik: “Haiu m̄inapen mamtau h̄im menmen meiyam im au em̄it!” ²⁰ *H̄ir n̄inapen nemtau h̄im meiyam God ketporem nentar h̄irak katip kar ik: “Keim̄n m̄it̄ik o m̄ite, n̄kerek o samiyak h̄ir nan̄nen nan̄rp̄ nanitet m̄iniu (o neiȳip), m̄it han nan̄t nan nanw̄irem neiȳim nan̄nep m̄it̄ik kaki o samiyak mami.” ²¹ *M̄it en n̄ir menmen im te h̄ir n̄inaain nep̄irp̄ir. Moses h̄irekes katip kar ik: “Hi hep̄irp̄ir w̄isenum hentar hi h̄inaain.”

²² *Te yi m̄it kerek yi yises h̄im me God in, yi ap yan m̄iniu (o neiȳip) mar im au. Yi h̄im̄n ki epei kan m̄iniu niuk m̄irak Saion kerek wit iuwe ke God kewi. God h̄irak kaku kak̄it tipmain tipmain enum eik. Yi h̄im̄n ki epei kan wit Jerusalem, h̄irak keit wit ke God kerek m̄it ensel yap̄irwe h̄ir han yaaik nererik nau en. ²³ *Yi h̄im̄n ki epei kan ketike n̄kerek yap̄irwe ne God kerek nan̄t menmen yaaim m̄irak yi yererik han yaaik yepu. God kewis niuk mi metike niuk m̄ir mau t̄iwei m̄irak h̄irak kertei yi neim̄n yi m̄it miyap̄ir n̄irak. Yi h̄im̄n ki epei kan k̄ir God kerek h̄irak naanm̄ipre m̄it yap̄irwe, h̄irak maain skelim haiu m̄it metike m̄it kerek n̄ipaa God katip h̄ir m̄it yaain h̄ir netikerek nau wit k̄irak. ²⁴ *Yi h̄im̄n ki epei kan kau ketike Jisas kerek kerp n̄im̄n ke God ketike haiu m̄it, h̄irak

---

* **12:20** Eks 19:12-13 * **12:21** Diu 9:19 * **12:22** Ga 4:26; Rev 5:11 * **12:23** Lu 10:20 * **12:24** Hi 8:6, 10:22; 1Pi 1:2; Jen 4:10

ketpai h̄im ham yaaim haiu mewenhi mamisesim h̄irak kekepai haiu metike God haiu mau han kiut̄ip. H̄irak n̄ipaa kaa hemkre m̄irak mewen. Menmen im h̄iram meteiknai menmen n̄ipaa m̄it̄ik pris k̄ir̄iakem. H̄irak keit menmen m̄ire map̄ik kemt̄it mekre hemkre me bulmakau o meme k̄iwaaiyem mentar ȳink ke m̄it̄ ein te God kat̄ip h̄ir ȳink k̄ir̄ yaaik. Mar im hemkre me Jisas mesak menmen enum mekre han kaiu te h̄irak k̄ire yaaik. Hemkre m̄irak ap mar ke hemkre me Ebel n̄ipaa h̄irak kaa au. H̄iram yaaim min̄in em. God k̄ir̄ hemkre me Ebel h̄iram menipek han enuk k̄ir̄iak m̄it̄ik Ken menmen enum. Hemkre me Jisas au. God k̄irem te h̄iram menipek h̄irak hanhan keriuwai haiu m̄it̄, h̄irak kesak menmen enum mekre han kaiu.

Haiu naanempre h̄iras te haiu emises God werek werek

²⁵ *Yi naanempre h̄iras te yi ap eiweik̄in sip eiwet h̄im Krai ketpiyem au em̄it! N̄ipaa God kerp m̄iniu (o neiȳip) Sainai kat̄ip m̄it̄ miyap̄ir h̄im m̄irak. M̄it̄ han en neweik̄in sip newetiwekem h̄ir ap te n̄ir̄ir nat̄inpin ne menmen enum God kerekyorem au. Haiu mamnop̄in mamkeip̄in menmen enum mamwep mam̄rkeik te haiu emweik̄in sip emwet h̄im me h̄irak m̄it̄ik kerek kekiuwe wit ke God ketpai menmen? Taau.

²⁶ *N̄ipaa God keit m̄iniu (o neiȳip) Sainai h̄irak kat̄ip keriuwe h̄im m̄irak t̄i k̄itan̄ik te in ek h̄irak kat̄ip h̄im iuwe kar ik: “Hi tewen p̄ike etan̄ik t̄i eteipim. T̄i wein̄ik kerekek au. Hi tewen etan̄ik

---

* **12:25** Hi 2:1-3, 10:28-29   * **12:26** Eks 19:18; Sam 68:8; Hag 2:6

tì ketike nepni hìram mamìwaank.” ²⁷ Hìim im hìram matìp “meteipim,” te hìram meteiknai menmen im: Nìpaa God kìriak tì te maain hìrak kaktanìk menmen im te hìram yapìrwe hìrak kakìwaankem mamìt. Menmen ap me tì ap mamtanìk, God kakìwaankem au. Hìram mamu mamìt.

²⁸ Haiu han yaaik emu emìntar menmen im God kakwetaiyem kakìt wit kerek hìrak naanmìpre menmen yapìrwe, wit kerek mìtik hak ap te kaktanìkem au. Te haiu mamwenìpi God niuk mìrak luwe mamriak menmen yaaim hìrak hanhan haiu mìriakem. ²⁹ *Haiu emriak menmen mar im mamìntar God kaiu hìrak kìre si tatìim menmen te God kakìwaank menmen yapìrwe kerek hìrak ap han yaaik keriuwerem au.

13

Haiu han tewenìn nài yinan

¹ *Te yi wen han tewenìn ni yinan ne Kraiss.
² *Yi han ekitet eikaap mìt han ne wit hak nan eiyintar nìpaa mìt han nìriakem marim. Hìr nepìtari mìtikìt et hìr nekepikìt hìrakìt mìtikìt et hìr nekepikìt hìrakìt mìtikìt ensel te wit ke God, te yi yepìtari hìr nanìnen nanu wìnak ki.
³ *Yi han etwenìn eikaap mìt miyapìr kerek nau nekre wìnak enuk ke gavman nar ke yi yekrehìr kìr. Yi han etwenìn eikaap mìt miyapìr hìr mìt han enun newaanki nar ke yi yekrehìr kìr. ⁴ *Yi

* **12:29** Diu 4:24, 9:3; Ais 33:14

* **13:1** Jo 13:34

* **13:2**

Ro 12:13; 1Pi 4:9; Jen 18:1-8, 19:1-3

* **13:3** Mt 25:36; Hi 10:34

* **13:4** Ga 5:19, 21; Ef 5:5

han ekitet menmen me yi yayitan hiram menmen yaaim. Yi mit miyapir ap eiri mit miyapir han his eiweninem au emit eiyintar God skelim mit miyapir kerek niriak enum mar im.

⁵ *Yi ap hemkre mamnepam eiriuwe pewek mei yi eitiwem yapirwe au emit! Yi han yaaik eiyu eiriwe menmen yi yeteninem eiyintar him me God mau tiwei matip mar im:

“Hi God ap hinaipisi au, hi ap eweikin sip ewetiyem au. Hi ekepi naanmamri me menmen.” ⁶ *God katip menmen im haiu mertei hirak kau ketikewai, te haiu yapirwe niutip niutip matip mar im:

“Mitik Iuwe God kekepa te hi ap anapen menmen enum mit hir nanrekyewem au.”

Haiu emises menmen mamir ke nipaa mit nau iuwe niriakem

⁷ *Yi han ekitet mit nipaa hir ninin naanmipri netpi him yaaim me God. Yi han ekitet menmen hir niriakem markeik te hir nises him me God hir naa te yi yayises menmen mamir ke hir niriakem. ⁸ Yi yises him me Krai nipaa yi yemtewem yentar Jisas Krai hirak nipaa ere in ere maain hirak ap te kakweikin kakre menmen ham. Hirak kaku kakit hirak ap te kakitpai him ham au. Hiram mamu mamit. ⁹ *Yi ap eiwis mit han nanri han ki eiriuwe him ham him ham mir kerek nipaa yi ap yemtewem te yi eiweikin sip eiwet him yaaim me God au emit! Menmen yaaim God kerekyiyem hiram mamkepai

---

* **13:5** 1Ti 6:8; Diu 31:6, 8; Jos 1:5   * **13:6** Sam 118:6   * **13:7**
1Ko 4:16; Hi 6:12   * **13:9** Ef 4:14; Ro 14:17

han kaiu te haiu emisesik werek werek. Him ham mit netpiyem neriuwesis menmen te yi ap eiyim emit, hiram menmen weinim. Hiram ap mamkaap mit miyapir kerek nisesim te hir nanises God werek werek au.

Menmen yaaim yi eiriakem te God han yaaik kakriuwere

¹⁰ Mit kerek nises him me Moses hir nenep samiyak newisim mentar kinaan me nan mit nenewek alta. Maain hir naam menmen im te hiram mamkepi hir nanu werek. Jisas Kraiss kewepwar hirekes hirak kaa kewet God yink kirak te hirak kekepai haiu mit miyapir kerek mises him mirak. Te mit in kerek wen nises him me Moses, hir ap yaain te hirak kakikepi taau.

¹¹ *Hir ap yaain te hirak kakikepi kentar hirak ap kire samiyak mit newepwarem newet God em te maain hir nanim au. Hirak kire menmen mitik iuwe hetpris keit hemkre me samiyak ham hir mit pris han epei namip hirak keiyim ken kekree haau hir nehimitanem me God te hirak kewisim mau kinaan te hiram mamwapin menmen enum mit nriakem. Nepei au, hirak keit samiyak yink kewet hir mit pris han em hir neiyim nanino nanisiyem nanit pin eik. Menmen Jisas kiriakem hiram marim. ¹² *Hirak kaa keit pin eik mit ne Isrel ap newis hemkre mirak mewen te mamisak menmen enum me haiu mit yapirwe miriakem te haiu mamre yaain. Hirak kaa keit pin eik kentar hirak kekrehir ke samiyak hirak kewepwar hirekes kewet God yink kirak. ¹³ *Haiu emweikin

* **13:11** Lev 16:27   * **13:12** Mt 21:39; Jo 19:17   * **13:13** Hi 11:26, 12:2; Mt 7:13-14

sip emwet mıt kerek nises hım me Moses haiu emises hım me Kraıs mentar mıt kerek nises hım mırak neweikın sip newet Kraıs hır nepırek ken hır nakıp kaa. Mıt nanrekyei enum mar ke nıpaa hır nırak Kraıs em nanıtar haiu misesik te haiu han ekitet hıram menmen weinım. ¹⁴ *Haiu emweikın sip emwet menmen mıt kerek nises hım me Moses hır nırakem. Haiu emnawırem emıtar haiu mıt ap wit kiutıpen kaku kakıt te haiu mamu mameıtai tipmain tipmain enum eik au. Haiu mamerır wit yaaik kaidu maain God kaki-maak haiu mamwik. ¹⁵ *Te haiu hekrit hekrit han yaaik emu emwenıpi niuk me God emıtar menmen Kraıs kırakem, menmen im haiu mırakem meriuwe hım maiu haiu mewepyapır niuk mırak matıp mıt han em, hıram mıre samiyak yaaim haiu mewepwarem mewet God em. ¹⁶ *Hekrit hekrit yi han ekitet skelim menmen mi yaaim eikaapan eiriuwerem. Menmen im yi yırakem hıram yaaim mıre samiyak mıt newepwarem newet God em, hıram menipek han yaaik keriuw-eri.

¹⁷ *Yi eiyımtau hım me mıt ni naanmıpri yi eiyisesim. Hır naanmıpri nankepi nar ke mıt kerek maain God kakırı kakitorhi me hır naanmıpri hımın ki werek werek, o au en, te hır nenmak hır ap naanmıpri. Yi eiyises hım mır te hır han yaaik nanrak menmen, o au en, yi eiweikın sip eiwetır, hır han enuk nanrak menmen mır hır ap te nankepi yi mıt eiyises Kraıs werek werek au.

* **13:14** Hi 11:10, 16, 12:22
Hos 14:2

* **13:16** Fl 4:18

* **13:15** 2Kro 29:31; Sam 50:14, 23;

* **13:17** Esi 3:17; 1Te 5:12

Yi eiyitehi God kakikepai haiu mit

18 *Yi wen eiyitehi God ekikepai emintar haiu mertei mekre han kiau haiu ap y+nk enuk meri-
uwe menmen haiu miriakem. Hekrit hekrit haiu
mare mamriak menmen yaaim keremem. 19 Hi
hitehi yi mit him iuwe te yi eiyitehi God ekikepa
te hi pike anen eri waswas.

20 *God kerek hirak kenipai haiu mit mekiyan
mau meit, hirak kikiak Jisas pike kekrit kau,
hirak kehimitanek hirak Mitik Iuwe naanmiprai
haiu mit kar ke mitik naanmire sipsip. God ke-
himitanek hirak Mitik Iuwe naanmiprai kentar
nipaa hirak kaa hemkre mirak mewen. Hemkre
mirak mewen menip him me God yaaim kerek
nipaa hirak katip haiu mamwenhi mamisesim.
Him im mamu mamit mamirek tipmain tipmain
enum eik. Hirak ap te kakweikin han kirak
au. God hirak yaaik kiriak menmen mar im te
hirak werek kakikepi. 21 Hi hanhan God kakweti
menmen yaaim kakikepi te yi eiyises menmen
hirak hanhan yi eiyisesim. Hi hanhan men-
men im mentar menmen Jisas Krais kiriakem te
God kakriak menmen, hirak hanhan kakriakem
mamkre han kiau. Haiu hanhan Krais kakit
niuk iuwe te mit nanwenipi niuk mirak tipmain
tipmain enum eik.

Mitik katip him ham yinam

22 Hi hitihi him iuwe te yi eiyimtau him mai
kike im hi nepei hewisim hiram mamkepi yi
einakin tokim eiyu. Hi ap ewis tiwei nokik au.

---

* 13:18 Ap 24:16; 2Ko 1:12 * 13:20 Sek 9:11; Ais 55:3; Jer 32:40;
Esi 37:26; 1Pi 2:25

Tiwei ik hirak yinak. ²³ Hi hanhan yi yertei kaiu yinak yaaik Timoti, mit enun nesiupanek hirak kinaaiwir winak kir enuk ke gavman ken witeik. Hirak kaknen wit kai ik waswas te wi hi anen ari hi atiwekhis hawir waunen wauri.

²⁴ Yi eitip mit ni ein hir naanmipri hir netike mit miyapir yapirwe nises him me God en, yi eiytpor hir yaain. Mit ni yinan in ne Itali kerek nises him me God netpi, yi yaain.

²⁵ Hi hanhan God kakrekhi menmen yaaim.

Mepir keremem

Him Yaaim Me God
The New Testament in the Au language of Papua New
Guinea
Nupela Testamen long tokples Au long Niugini

copyright © 1992 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Au

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-12-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

4e85f348-3df4-5add-b32a-49bcafe3752a